

EN LIVSKRAFTIG LANDSBYGD

– vårt gemensamma ansvar

**Det landsbygdspolitiska
helhetsprogrammet**

2005–2008
Sammandrag

UTGIVARE		PUBLIKATION
Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen YTR		EN LIVSKRAFTIG LANDSBYGD – vårt gemensamma ansvar. Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet 2005 – 2008. Sammandrag
SERIENS NUMMER		UTGIVNINGSDATUM
Publikationer 12/2004		December 2004
ISSN	ISBN (häftad) ISBN (pdf)	SIDOANTAL
1238-6464	951-734-772-3 951-734-773-1	52
FÖRFATTARE		NYCKELORD
Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp		Landsbygdspolitik, helhetsprogram, landsbygd, YTR, temagrupp, verksamhetsgruppsarbete, byverksamhet, landsbygdstyp, landskapsprogram
REFERAT		
<p>Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är ett förfarande som tagits i bruk i Finland för att fästa uppmärksamhet vid de verkningar som centralförvaltningens beslut har på landsbygden. Flera av besluten inom sektorpolitikens olika områden hör till den mest verkningfulla delen av regional- och landsbygdspolitiken, och man lyckas inte alltid fatta dessa beslut så att deras verkningar på regionerna blir positiva. Därför söker helhetsprogrammet metoder som minskar de negativa verkningarna samtidigt som det skapar och stärker äkta tväradministrativ verksamhet. I många frågor stöder och kompletterar helhetsprogrammet de beslut som fattas inom förvaltningsområden, men programmet ger beslutsfattarna också alternativ när det gäller sektorförvaltningarnas betoningar.</p> <p>De tidigare helhetsprogrammen är från åren 1991, 1996 och 2000. Erfarenheterna från deras beredning och genomförande har utnyttjats i beredningen av det fjärde programmet. Den här gången började man med landskapsseminarier och -förhandlingar. I landsbygdspolitisk praxis spelar nätverksmässigt arbete en mycket viktig roll. Även utarbetandet av helhetsprogrammet baserade sig huvudsakligen på de regionala och nationella nätverkens arbete. Under åren 2005-2008 skall medlemmarna i dessa nätverk genomföra de 133 förslagen i programmet.</p> <p>Helhetsprogrammet har utarbetats av den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen. Den hjälper också landets regering att förverkliga förslagen i helhetsprogrammet. En väsentlig del av programmets politiska process utgörs av ett specialprogram som har samma namn och som statsrådet torde godkänna under år 2004. Dess utstakningar gäller i synnerhet åren 2005 och 2006. Till stora delar stöder de det utvecklingsarbete som det omfattande helhetsprogrammets relativt detaljerade förslag förutsätter. Den mera omfattande versionen är den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens (YTR) åtgärdsprogram.</p> <p>Denna publikation är ett sammandrag av de centrala delarna av "En livskraftig landsbygd – vårt gemensamma ansvar".</p>		

Publikationsserie Den Landsbygdspolitiska samarbetsgruppens publikation 12/2004
Utgivare Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp
Layout Keltainen toukokuu / Ben Rydman
Tryckerie Suomen Printman Oy
Hyvinge 2004
Översättning Audipek

Innehåll

PROGRAMMETS MÅL OCH VISION OM DEN LIVSKRAFTIGA LANDSBYGDEN	8
UTGÅNGSPUNKTER FÖR LANDSBYGDSPOLITIKEN	11
LANDSBYGDERNA I LANDSBYGDSPOLITIKEN	14
DET LANDSBYGDSPOLITISKA SYSTEMET	16
De första 15 åren	16
Resultat blir bättre så småningom	19
Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp YTR	20
Det landsbygdspolitiska tänkandet i Finland	22
EU-PROGRAM SOM LANDSBYGDSPOLITIKENS INSTRUMENT	26
LANDSBYGDSPOLITISKA LINJEDRAGNINGAR	29
FÖRSLAGEN I HELHETSPROGRAMMET	32
Landsbygdspolitikens system och tillvägagångssätt	32
Stärkandet av landsbygdens verksamhetsstrukturer	33
Förnyandet av näringarna och arbetet	34
Underhåll och byggande av bastjänster	36
Höjandet av kunskapsnivån	36
BEHÖVLIGA MEDEL	39
GENOMFÖRANDE AV HELHETSPROGRAMMET	43
De viktigaste strategierna	43
Statsrådet beslutar, ministerarbetsgruppen styr och YTR bistår	44
Regional- och centralförvaltningens gemensamma verksamhetslinjer	45
BILAGA Beredningsprocessen för helhetsprogrammet	47

Inledning

”EN LIVSKRAFTIG LANDSBYGD – vårt gemensamma ansvar” är det fjärde landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Programmet baserar sig på en integrerande metod och beredning, omfattar hela landet och strävar efter positiva verkningar inom sektorerna. Landsbygdspolitiken är inte summan av målen och medlen i olika näringsgrenar och förvaltningsområden utan den utgör ett komplement och i vissa fall ett alternativ till dessa. Utvecklingen av landsbygden har blivit väsentligt svårare i en situation där näringsgrenarna och organisationerna utvecklar sin verksamhet genom att minska på arbetsplatser, utvidga sina enheter eller flytta sina funktioner till centra. Verkningarna av dessa ofta oundvikliga lösningar kan ofta bemötas genom att stärka de olika näringsgrenarnas, organisationernas och gruppernas gemensamma målsättningar. Arbetsformer som lokalt och regionalt samlar krafterna utgör kärnan i landsbygdspolitiken.

Beredningen av programmet började i maj 2003 med en *serie seminarier och förhandlingar* med landskapens regionala aktörer. Processen (se bilaga 1) fortsatte med förhandlingar med centralförvaltningen, organisationerna och partierna. På hösten kom en strategigrupp som bestod av landsbygdsprofessorer med i beredningen. Strax före julen 2003 påbörjade en av den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens (YTR) tillsatt *koordinationsgrupp* sitt arbete. Dess uppgift var att samla förslagen från olika håll, deras motiveringar och annan information till ett helhetsprogram. En väsentlig del av beredningen var den insats som *YTR:s tema- och arbetsgrupper och dylika* gjorde när det gällde att ge förslag inom sina sektorer och motivera dem.

På vintern 2004 övertogs ledningen i processen av en *ministerarbetsgrupp* som beslöt att tillämpa den nya regionutvecklingslagen så att det i enlighet med tidigare tillvägagångssätt skulle utarbetas ett helhetsprogram som skulle vara omfattande och relativt detaljerat och på basis av vilket det skulle skrivas det landsbygdspolitiska specialprogram som regionutvecklingslagen förutsätter och som skulle utgöra den politiska linjedragningen om landsbygdspolitiken. Om helhetsprogrammet skall alltså utarbetas två versioner, en omfattande och en kortfattad, vilka till väsentliga och gemensamma delar och innehåll är samstämmiga.

Strategigruppens insats kommer närmast till synes i programmets del I, temagruppernas i del II och YTR-sekretariatets i del III. Förhandlingsparterna och koordinationsgruppens medlemmar gjorde viktiga kompletteringar på ett flertal punkter. Allt som allt har beredningen av helhetsprogrammet varit en bredbasig och öppen process. Man kan med goda grunder lita på att förslagen kommer att förverkligas.

Å ena sidan utgör den mera omfattande versionen av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens åtgärdsprogram för åren 2005–2008, å andra sidan utgör den grunden för ett av statsrådet godkänt landsbygdspolitiskt specialprogram som drar upp riktlinjerna för utvecklingsarbetet under de kommande åren. Denna publikation är ett sammandrag av åtgärdsprogrammet.

Helsingfors, den 25 augusti 2004

LANDSBYGDSPOLITIKENS SAMARBETSGRUPP

Ilkka Ruska
överdirektör,
ordförande

Eero Uusitalo
landsbygdsråd,
generalsekreterare

Mål

PROGRAMMETS MÅL OCH VISION OM DEN LIVSKRAFTIGA LANDSBYGDEN

På samma sätt som det finns många olika definitioner för landsbygden, består även dess livskraft av brokiga och växlande beståndsdelar. I visionen om den finländska landsbygdens livskraft ingår såväl autonoma saker som faktorer som kan styras politiskt.

En livskraftig landsbygd

- är mångsidig till sin befolknings-, närings- och yrkesstruktur
- har viljestarka och ansvarsfulla invånare
- är ett område där det finns konkurrenskraftig expertis och teknologi
- är en lockande livsmiljö som gynnar företagandet
- slår vakt om kulturmiljön
- bygger nätverk och står i växelverkan med städerna
- består av flera olika typer av områden
- har starka lokalsamhällen
- producerar flera olika förnödenheter: mat, trävaror och industriprodukter
- har framkomliga vägar och konkurrenskraftiga teleförbindelser
- har fungerande välfärdstjänster
- erbjuder alla medborgare naturkontakt, upplevelsetjänster och lugn.

Landsbygden är bestående, men landsbygdspolitiken är ett nytt politikområde. Landsbygden är byar, skogar, åkrar och långa avstånd. Beroende på definitionen är landsbygden varannan eller var femte finländares bostadsort. Med sin stora, glest befolkade landsbygd och sitt nordliga läge är Finland ett mycket exceptionellt land i Europa. Det är väl därför den Europeiska unionen inte visar tillräcklig förståelse för vårt lantbruk och grunddragen i vår landsbygd. *I Finland finns ett speciellt behov av att utveckla en politik som biter på landsbygdens förhållanden och som samtidigt tar i beaktande de möjligheter som växelverkan mellan landsbygd och stad ger.* Även om villkoren för den livskraftiga landsbygden är hårda, kan alla de faktorer som bidrar till landsbygdens livskraft påverkas med flera politikområdens metoder och med landsbygdspolitiken.

Landsbygdspolitiken strategiska målsättning är att ta landsbygden bättre med i den nationella utvecklingen. *Utgångspunkten för regionutvecklingen måste vara en stark landsbygds- och stadspolitik samt en interaktionspolitik som förenar dem.* En dylik regionalpolitisk konstellation garanterar också de bästa regionstrukturella förutsättningarna för de instrument med vilka Finland kan klara sig i den allt mera globaliserande världen.

Stora förändringar i befolkningen, yrkena och teknologin inverkar radikalt på landsbygden. Strukturomvandlingen förutsätter i och för sig inte att landsbygden alltid och överallt skall vara en förlorare. Med nya målsättningar, lösningar, arrangemang och sätt att organisera sig fås till stånd både motattacker och nya verksamhetsmöjligheter. Hur detta skall göras i varje enskilt fall, är en av landsbygdspolitiken kärnfrågor. Ett nödvändigt om än inte tillräckligt villkor är att landsbygdens invånare tar mera ansvar för sitt områdes utveckling. Detta erbjuder en stor påverkningsmöjlighet. När omständigheterna väsentligt har förändrats, gäller de gamla organisationerna och sätten att verka inte mera. *Att få till stånd nya, kraftsamlande mekanismer är ett villkor för landsbygdens utveckling.* För närvarande sprids statens och kommunernas stödtillgångar till många gamla och delvis

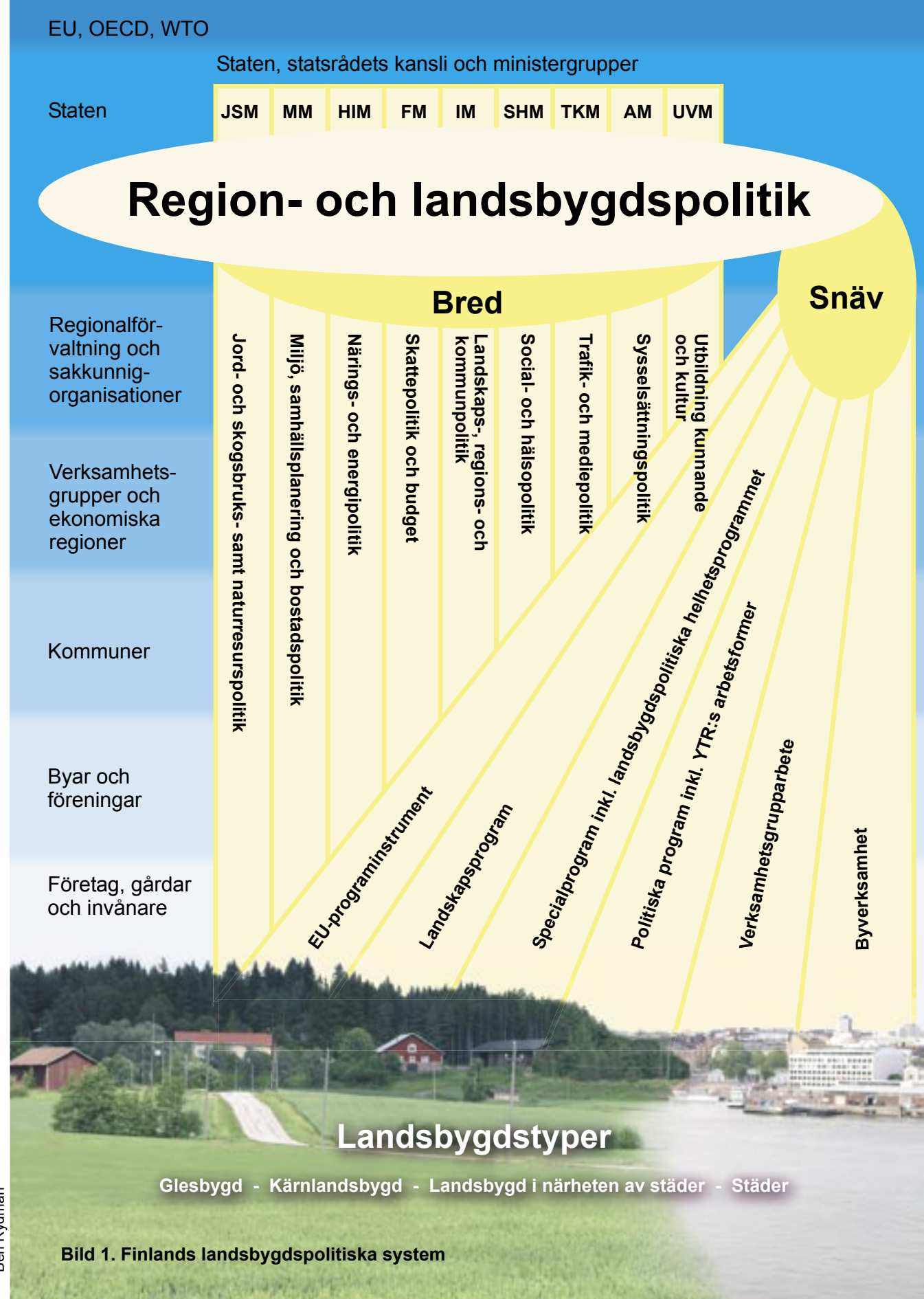

Bild 1. Finlands landsbygdspolitiska system

otillräckligt fungerande organisationer. När omständigheterna förändras, uppstår även förändringstryck mot verksamhetslokaliteternas ägande- och underhållsansvar. *Det är nödvändigt att förnya landsbygdens funktionella och organisatoriska strukturer.*

I sitt program förband sig statsminister Matti Vanhanens regering att uppdatera det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Genomförandet av det föregående, i ordning tredje helhetsprogrammet är på slutrakan. Nästan alla dess förslag har genomförts. Det behövs ett nytt program för att rikta åtgärder som syftar till att utveckla landsbygden. *Helhetsprogrammet och det specialprogram som utarbetats på basis av det koncentrerar sig på den breda landsbygdspolitikens frågor och utvecklandet av det landsbygdspolitiska systemet.*

Enligt den reformerade lagen om regional utveckling godkänner statsrådet de s.k. specialprogrammen, av vilka ett är det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Som naturligt är, innehåller helhetsprogrammet flera linjedragningar och förslag som riktar sig även till andra än statsförvaltningen. Om dessa kan statsrådet inte fatta beslut. Därför kommer det att utarbetas ett landsbygdspolitiskt specialprogram som baserar sig på helhetsprogrammet och som innehåller statsförvaltningens linjedragningar och beslut om utvecklandet av landsbygden. I de saker som är gemensamma för båda programmen är linjedragningarna samstämmiga. För klarhetens skull talas det om det *landsbygdspolitiska helhetsprogrammet*, som i praktiken är den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens åtgärdsprogram. *Det landsbygdspolitiska specialprogrammet* är helhetsprogrammets politiska del, dvs. statsrådets landsbygdspolitiska linjedragning för de närmaste åren.

Landsbygden är inte en fjärrort och inte heller ett objekt för centras positiva drageffekter eller negativa sug effekter. Den är ett för stadsmiljön alternativt område vars existens och närbarhet är ett samhällsligt värde i sig själv - av flera skäl. Den är också ett område som har en egen utvecklingsvilja och -vision, men på samma sätt som centra behöver den aktiva åtgärder från den offentliga maktens sida. *Landsbygdspolitiken syftar till att säkerställa en livskraftig och aktiv landsbygd.*

Den finländska landsbygden består av områden som är samhällsligt och miljömässigt mycket olika. Diversifieringen av befolknings- och yrkesstrukturen har pågått redan länge och kommer att fortsätta även i framtiden. Även landsbygden blir mångkulturell. Alla andra punkterna i visionen har däremot huvudsakligen att göra med den politiska viljan och förståelsen. *Landsbygden har förutsättningar att vara en fysiskt och socialt attraktiv boende-, konsumtions- och företagsmiljö, men positiva omständigheter uppnås inte av sig själv. Alla delar av visionen förutsätter vilja och framtidstro. Specialprogrammet är till sin strategi tätt och målinriktat. Besluten har dimensionerats så att de kan genomföras eller till väsentliga delar sättas i gång under de närmaste fyra åren.*

Utgångs...

UTGÅNGSPUNKTER FÖR LANDSBYGDSPOLITIKEN

Landsbygdspolitiken inriktas på utvecklingen av glesbygden och tätorter med mindre än 30 000 invånare. Utgångspunkten för politiken är att igenkänna och erkänna de behov, styrkor och möjligheter som är förenliga med landsbygdens mångfald och regionala särdrag.

Landsbygdspolitiken är en omfattande helhet. En viktig indelning är skillnaden mellan den breda och den snäva landsbygdspolitiken. Med den **breda landsbygdspolitiken** avses påverkan på alla de åtgärder, även dem som rör landsbygden, som genomförs inom och av olika förvaltningsområden som en del av hela samhällets utveckling. Åtgärderna syftar i första hand till att exempelvis hjälpa upp trafikförhållanden, förbättra förutsättningarna för företagsverksamhet och näringar eller anpassa beskattningen till den internationaliserande ekonomin. Den **snäva landsbygdspolitiken** innehåller i sin tur de åtgärder som fastställts för utvecklandet av landsbygden och de instrument med vilka utvecklandet skall utföras. För detta ändamål skall stiftas lagar och anvisas resurser, expertis och tjänstemän. Det förutsätter självorganisation, program, lagar och förordningar, moment i statsbudgeten och i lokalförvaltningens budget samt forskning. Med begreppen bred och snäv hänvisas alltså inte till hur omfattande eller viktiga åtgärderna är i sig själva. Enligt detta tänkande hör till exempel en inre norm inom ett enskilt förvaltningsområde till den breda landsbygdspolitiken, medan ett EU-landsbygdsprogram som är omfattande både som process och till sin finansiering är ett instrument för den snäva landsbygdspolitiken.

En välfungerande landsbygdspolitik förutsätter att både den snäva och den breda politikens instrument används. I synnerhet i den breda landsbygdspolitiken behövs det ytterligare instrument för att sammanjämka de effekter som åtgärderna inom olika förvaltningsområden har och för att öka de positiva effekterna. Det är just frågorna inom den breda landsbygdspolitiken som specialprogrammet tar itu med.

Till landsbygdspolitiken hör både sektorspecifika och regionala åtgärder och strategier. Sektoraktiviteterna koncentrerar sig på sina egna uppgifter som visserligen är riksomfattande men som begränsar sig till vissa områden i samhällslivet (arbete, hälsa, utbildning osv.). De **sektoriella politiska helheter** som

uppstått inom enskilda förvaltningsområden uppehåller samhällets grundstrukturer men de är dåliga på att identifiera regionala särdrag. Ofta antas deras strategier fungera oberoende av olikheterna mellan regioner och målgrupper. Förutom den regionala blindheten är problemet det att helhetsperspektivet på landsbygdens utveckling glöms bort. Förutom det sektorbaserade arbetet behövs det mera horisontell, tväradministrativ planering som överskrider sektorgränserna.

En viktig strategisk utgångspunkt för en fungerande landsbygdsolitik är att **varje nivå inom det landsbygdsolitiska systemet bör koncentrera sig på uppgifterna på sin egen nivå** vare sig det är frågan om statsförvaltning, landskap, kommuner eller lokala samhällen. En alltför strikt politik som leds uppifrån leder till återvändsgränder. Redan under flera decennier har forskningslitteraturen betonat utvecklandet av landsbygden med hjälp av tvärvetenskapliga och regionala utvecklingsmedel som baserar sig på partnerskap. Under de senaste tiderna har dessa också tillämpats i den snäva landsbygdsolitiken. Denna linje kommer att fortsätta på en bredare front. Tillvägagångssätt som framhäver det regionala och lokala betonar däremot att utvecklingen bör vara mera differentierat så att varje regions och bygds särdrag beaktas. De betonar också starkare **frivilligheten både på region- och på lokalnivå**. Byverksamheten och de verksamhetsgrupper som utvecklats under de senaste åren är exempel på detta.

Det föregående landsbygdsolitiska helhetsprogrammet hette "En landsbygd för människor". Detta är fortfarande en träffande beskrivning av den mest grundläggande utgångspunkten för landsbygdsolitiken: **landsbygden skall utvecklas som en plats där människor bor och arbetar och som klarar sig bra i konkurrensen med andra miljöer**. Landsbygdsolitiken kan inte enbart basera sig på argument som betonar den globala konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten.

Konkurrenskraften och den ekonomiska tillväxten är bara medel för främjande av samhällets grundläggande värden, såsom välfärden. Till exempel en förbättring i ekonomins konkurrenskraft leder inte automatiskt till önskade välfärdsverkningar som skulle fördela sig jämnt mellan alla regioner och befolkningsgrupper. Därför bör landsbygden utvecklas som en konkurrenskraftig boendemiljö och en plats där företag kan etablera sig. Landsbygdens konkurrenskraft betyder att både den offentliga sektorns tjänster och de marknadsproducerade tjänsterna fungerar så att det är möjligt att bo och arbeta på landsbygden och att landsbygden genuint är inom räckhåll för alla medborgare.

Att medborgarna har påverkansmöjligheter och är autonoma innebär inte alls att samhället kan låta medborgarna på landsbygden att ensam bära ansvaret för sin välfärd. Valet av bostadsort är en rättighet som samhället bör skydda och stärka genom att se till att även landsbygden förblir ett genuint alternativ.

Det att samhället främjar och garanterar rättvisa är minst lika grundläggande som att stöda medborgarnas självständighet och påverkansmöjligheter. Rättvisa kristalliserar sig i principen om medborgarnas jämställdhet. Vad gäller tillgängligheten av de viktigaste bas-tjänsterna i informationssamhället är det till exempel inte rättvist om en viss del av befolkningen blir utan bredbandsförbindelser därför att den bor eller arbetar i ett visst område.

Den landsbygdsolitiska linjen är att bygga rättvisa för medborgarna och skapa jämlikhetsfrämjande medel för regionerna. Ett balanserat regionalt samarbete uppnås inte bara genom centra utan medel bör riktas direkt till utvecklandet av områdena utanför centra. Landsbygdens ekonomiska konkurrenskraft främjas utgående från dess egna styrkor.

Landsbygderna

LANDSBYGDERNA I LANDSBYGDSPOLITIKEN

Efter undersökningar och diskussioner har den finländska landsbygdsforskningen och -politiken kommit till en kommutypindelning, som med tanke på områdenas utvecklingsutsikter kan karakteriseras på följande sätt:

- (i) *Landsbygden nära städer* Detta område har de bästa förutsättningarna för utveckling. Invånarna har möjligheter att arbeta i de närbelägna städerna. Jordbruksföretagare och övriga företagare har mångsidiga närmarknader. Landsbygd nära städer finns i Södra och Västra Finland. I dessa delar av landet finns de bästa förutsättningarna för jordbruket och för diversifiering av landsbygdens näringsstruktur. Många av kommunerna i det här området får inflyttningsöverskott. Detta område är populärt i synnerhet bland barnfamiljer. Tack vare inflyttningsöverskottet kan många landsbygdskommuner i närheten av staden erbjuda sina invånare mångsidigare tjänster och göra investeringar samtidigt som de behåller sitt ekonomiska spelrum. Bland dessa kommuner finns även små städer. Valfärdsnivån är den högsta i landet.
- (ii) *Kärnlandsbygden* Primärproduktionen är stark i området. Ställvis finns här även industrins branschkoncentrationer på landsbygden. På kärnlandsbygden finns även koncentrationer av specialiserad primärproduktion i anslutning till primärproduktionen. De anknyter sig exempelvis till svinuppfödning, pälsdjursuppfödning, odling under glas och fjäderfåhushållning. I närheten av kärnlandsbygden finns flera medelstora centra. I områdets kommuncentra finns mångsidig verksamhet och de flesta byarna är livskraftiga. Kärnlandsbygdens kommuner finns i Södra och Västra Finland.
- (iii) *Glesbygden* Detta område hotas av en ond cirkel av ogynnsam utveckling: ungdomar flyttar bort, tjänster försvinner, lantbruket blir tunnare, nya arbetsplatser räcker inte till för att ersätta minskningen av traditionella arbetsplatser, åldringarnas antal ökar och kommunernas ekonomiska bärkraft försämras. Den korta vegetationsperioden och andra randvillkor som naturen ställer utgör hinder för primärproduktionens utveckling. Majoriteten av glesbygdskommunerna finns i Östra och Norra Finland. Under hela den tid som Finland har varit medlem i EU har största delen av glesbygden omfattats antingen av mål 6 eller av mål 1.

Städer klassificeras här inte som städer på basis av kommunform utan på basis av bebyggelseform, näringsstruktur och folktäthet. Finlands 44 städer är antingen centra för stadsbygder (majoriteten) eller lokala centra.

På bild 2 utgör *interaktionsområdet mellan stad och landsbygd* en separat områdestyp. I detta fall ersätter interaktionsområdet landsbygden nära städer, men i det ingår även några tiotal kommuner på kärnlandsbygden. Med interaktionsområdet har man velat understryka landsbygdernas och städernas partnerskap och de samarbetsprojekt som detta ger upphov till. Interaktionsområdet är särskilt ett samarbetsfält för landsbygdspolitiken och stadspolitiken.

Landsbygden är ett mångformigt samhälle som är i interaktion med städerna och sammanhänger med nationella och internationella utvecklingsgångar. Den består av gles-, by- och småstadsbebyggelse, natur och kunniga och viljestarka människor samt allt flera yrken.

Stads- och landsbygdsinledning (november 2001)

- Centra (44)
- Gemensamt interaktionsområde (148)*
- Kärnlandsbygd (178)
- Glesbygd (129)

* Inom landsbygdspolitikens och stadspolitikens gemensamma interaktionsområde finns 37 kommuner som hör till kärnlandsbygden och 14 kommuner som hör till glesbygden. Jämsä och Nystad hör både till stadsnätet och till kärnlandsbygden. På kartan är de bara i det gemensamma interaktionsområdet.

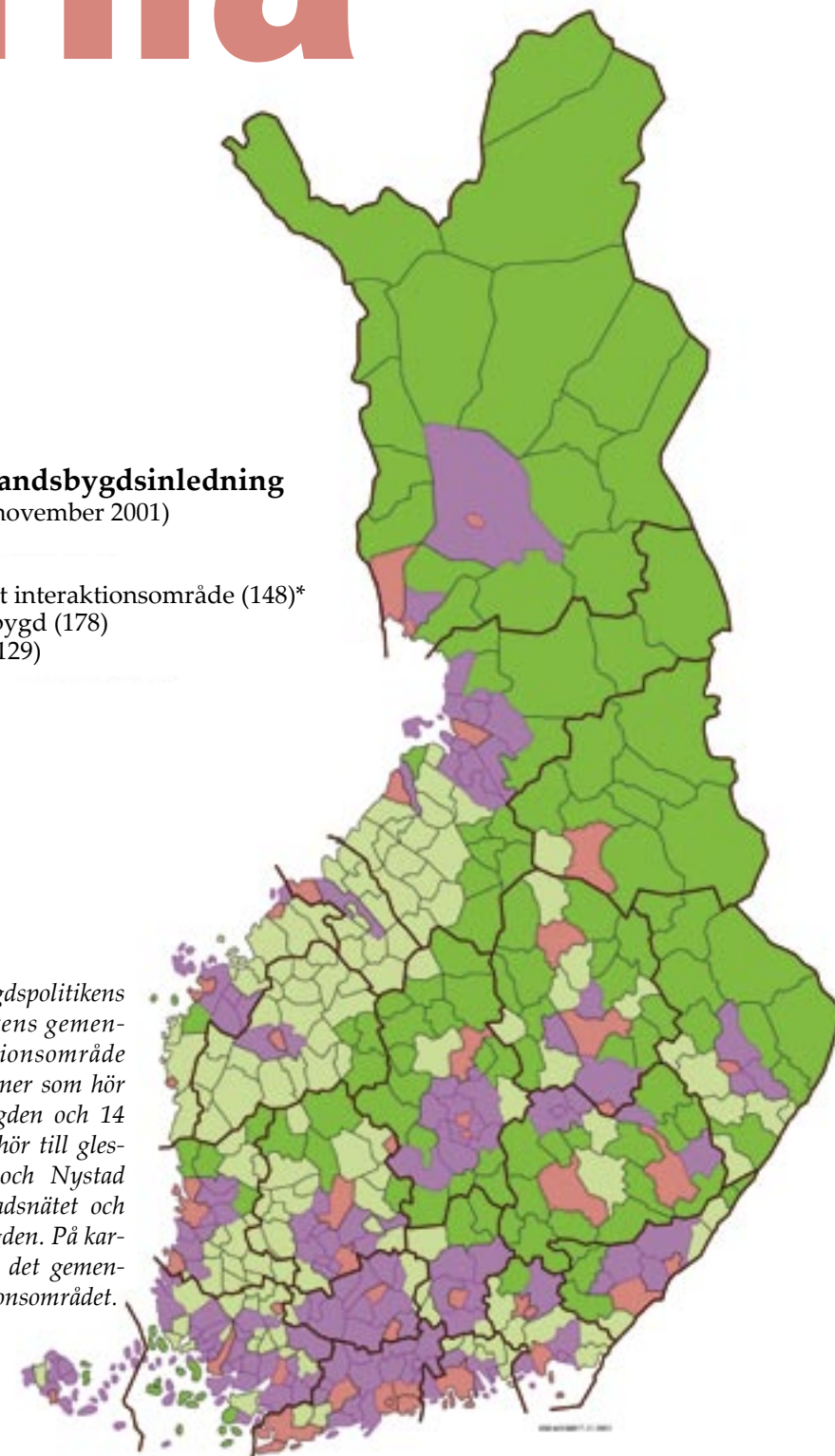

Bild 2. Finlands kommuner i landsbygd - centrum -dimensionen

Politik

DET LANDSBYGDSPOLITISKA SYSTEMET

Byggandet av landsbygdspolitiken är nu halvvägs. Många arbetsformer har tagits i bruk, politiken håller på att institutionaliseras men har fortfarande en tillfällig prägel, vilket är kännetecknande för projektvärlden. Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR) och dess föregångare hann arbeta i 12 år, innan den erkändes i lagstiftningen och fick en agenda. Det har varit oerhört svårt att få statsfinansiering för de nya arbetsformerna. Ändå har man gjort framsteg.

De första 15 åren

Man började begrunda landsbygdens industrialisering i början av 1950-talet. År 1951 antogs ett anslag i statsbudgeten för att bevilja småindustrilån i Finlands landskommuner. Anslaget hade föreslagits av landsbygdens näringskommitté. Jordbrukets stödpolitik regionaliserades betydligt under slutet av 1950-talet.

I den finländska jordbrukspolitikerna fanns länge drag som motiverades med att landsbygden måste hållas funktionsduglig. På 1960–70-talen inriktades även regionalpolitiken i huvudsak på landsbygden. Den efterkrigstida byggperioden innebar att de flesta förvaltningsområdena motiverade sina beslut med landsbygdens utvecklingsbehov.

Inom många branscher började utvecklingen ändå verka mot landsbygden. Förädlingen och handeln flyttades till större enheter och bosättningscentra, och på samma sätt gick det med offentliga tjänster. Strukturomvandlingen inom lantbruket minskade gårdarnas antal med flera tusen varje år samtidigt som skogsarbetet mycket snabbt motoriserades och minskade antalet deltids- och heltidsarbetsplatser med flera tiotusen. Denna samhälleliga förändring minskade i själva verket landsbygdens livskraft. Senare satte anslutningen till Europeiska Unionen ytterligare fart på den negativa förändringen.

I den offentliga diskussionen kan det fortfarande hända att man ser allt utvecklingsarbete som inriktas på landsbygden som någonting som bidrar till landsbygdens livskraft. Europeiska Unionen gjorde detta faktiska och tendentiösa virrvarr ännu värre genom att ansluta många sådana beståndsdelar till begreppet landsbygdens utveckling som inte bidrar till att utveckla landsbygden. Som motvikt till den starkt negativa förändringen på 1990-talet behövdes en landsbygdspolitik i snäv bemärkelse. Europeiska Unionen möjliggjorde detta med sina regionutvecklingsprogram. Näringsgrenarna och förvaltningarna utvecklade och skyddade fortfarande sig själva, inte helheten - landsbygden. Det fanns alltså ingen utvecklad landsbygdspolitik utan endast delar av den.

Ännu på 1980-talet behandlades landsbygdspolitiken enbart som en del av regionalpolitiken. Kommittén för landsbygdens utveckling och den bredbasiga regionalpolitiska kommittén underströk tryggheten i samband med landsbygden. I efterhand visade sig motiveringen med tryggheten vara otillräcklig. Den linje som betonade tryggheten medförde inga resultat mera. Kommittéerna betonade även behovet av ett omfattande administrativt samarbete, men de föreslog inga konkreta åtgärder med vilka detta kunde åstadkommas.

Så länge som en politisk sektor är beroende av utstakningar inom andra politiska sektorer, är dess grund osäker och förståelsen för den otillräcklig när det gäller praktiskt

beslutsfattande. Påståendet bekräftas av det faktum att den breda landsbygdspolitikens sektorinstrument inte längre har haft de positiva regionala verkningar som de hade under 1980-talet och i synnerhet under 1990-talet. Den snäva landsbygdspolitiken började byggas upp på 1980-talet, även om några av dess element ingick i regionalpolitiken redan på 1970-talet. Ordet landsbygdspolitik började skynta i politiska betänkanden och enligt tidens sed efterlyste man en "helhetsorienterad utveckling av landsbygden". På många sätt blev 1980-talet en sökfás i landsbygdspolitiken. Man trevade efter mål, men det fanns endast få instrument med vilka landsbygdspolitiken kunde genomföras.

Den landsbygdspolitiska kampanj som startades på Europarådets initiativ år 1988 öppnade de politiska beslutsfattarnas ögon. Trots att den offentliga debatten och mediernas informationsförmedling i huvudsak var underskattande, var kampanjen framgångsrik. Kampanjkommitténs tio principer för utvecklandet av landsbygden iaktogs beaktansvärt väl under ett par år. Landsbygdkampanjens viktigaste resultat var emellertid det att *projektet för utveckling av landsbygden grundades*. Det inledde ett mera systematiskt och långsiktigt utvecklande av landsbygden. Utvecklingsprojektets mest betydande resultat var utarbetandet av det första helhetsprogrammet. Programmet blev färdigt i augusti 1991. År 1989 började projektet även finansiera nationella utvecklingsprojekt.

I helhetsprogrammet sammanjämkades för första gången målsättningarna inom de förvaltningsområden som påverkade landsbygden och dess livskraft. Jämfört med tidigare kommittérapporter var det första landsbygdspolitiska helhetsprogrammet betydligt mera omfattande, men instrumenten både för den snäva och för den breda landsbygdspolitiken var ostrukturerade. Den behövliga synergien fattades, eftersom programmet respekterade betoningarna inom enskilda politikområden: programmets skenbara bredd berodde på att förslagen inom de olika sektorerna hade ställts i följd.

På basis av programmet utarbetades *statsrådets redogörelse* för landsbygdspolitiken till riksdagen två år senare (1993). Under flera år utgjorde denna redogörelse tillsammans med riksdagens svar en bra politisk grund för utveckling av landsbygden.

Projektet för utveckling av landsbygden åtföljdes av *den landsbygdspolitiska delegationen som var verksam från början av år 1992 till första maj 1995*. I delegationen var representerade en del av de förvaltningsgrenar vars beslut är viktiga för landsbygdens utveckling. Landsbygdsprojektet bestod av enskilda aktiva personer. Med tanke på det politiska och samhälleliga påverkan upplevdes en dylik sammansättning vara otillräcklig. Delegationens sammansättning syftade uttryckligen på en mera direkt påverkan. Det visade sig emellertid att det fanns två slags åsikter om detta i delegationen: för en del var organet en plats för direkt påverkan, medan andra nöjde sig med att framföra sin egen förvaltningsgrens synpunkter som ofta var landsbygdspolitiskt betydelselösa.

I synnerhet åren 1993 och 1994 var svåra. Det förekom ovisshet och direkt motstånd mot skapandet av landsbygdspolitiken - till och med inom delegationen. Problemen berodde på ett politiskt tvivel som hade sitt ursprung i gamla strukturer och sätt att arbeta. *Under dessa förhållanden kunde landsbygdspolitiken inte politiseras tillräckligt*. Till exempel debatterades den landsbygdspolitiska redogörelsen mera ur andra politiksektorer än ur landsbygdspolitikens synvinkel. Även anslutningen till den Europeiska Unionen förorsakade meningsskiljaktigheter: en del tyckte att delegationens arbete och grupper var överlappande med EU-beredningsgrupperna, medan andra ansåg att de var kompletterande och att EU-grupperna ensamma var otillräckliga. Närhistorien har visat den sistnämnda uppfattningen vara den rätta.

Under delegationens tid blev det landsbygdspolitiska beredningsarbetet emellertid mera strukturerat och systemet utvecklades. Temagrupper blev en ny arbetsform, projektverksamheten utvidgades betydligt och forskningsfinansiering blev en del av utvecklingsarbetet år 1992.

Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen, YTR, som efterträdde delegationen i maj 1995 var en tjänstemanarbetsgrupp. Den var bredbasigare än tidigare sammansättningar och har ett sätt att arbeta där man tillsammans löser problem som riskerar att bli undanskymda när offentliga och privata organisationer betonar sina kärnverksamheter. Man ville inte bara "ge utlåtanden" utan verka mera direkt.

Den av statsminister Lipponen tillsatta programgruppen producerade det andra landsbygdspolitiska helhetsprogrammet: *"Den fungerande landsbygden"* (1996). Programgruppen var samtidigt både en liten sakkunniggrupp som arbetade skilt från samarbetsgruppen och en grupp som tog i beaktande samarbetsgruppens beredningsarbete. Förslagen i helhetsprogrammet var mera konkreta än i det första programmet och de kunde även stå i konflikt med en del av de mera traditionella linjedragningarna inom politikområdet. Den fungerande landsbygden framhävde den lokala och regionala utvecklingen och nätverksbyggandet starkare än de tidigare dokumenten. Av programmets 96 förslag blev 84 förverkligade, vilket är ett mycket bra resultat. Resultatet berodde å ena sidan på att förslagen var mera avancerade och specificerade än under den första rundan och å andra sidan på att det landsbygdspolitiska maskineriet blivit starkare.

Under den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens och de i maj 1999 och 2002 tillsatta nya samarbetsgruppernas tid har forskningen och arbetet med forskningsprojekt utvidgats och hela tiden arbetar 10–15 temagrupper och andra arbetsgrupper. I början av programperioden 2000–2006 utvidgades tema- och arbetsprogrammen till alla landskap. Deras antal är 4–12 per landskap. *YTR är ett horisontellt nätverk, ett interaktionssystem och en lärande organisation.*

I slutet av år 1999 tillsatte den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen en koordinationsgrupp för att bereda det tredje landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. I november 2000 producerade den skiftesrika processen helhetsprogrammet *"En landsbygd för människor - viljans landsbygdspolitik"*. I augusti 2004 hade 84 av helhetsprogrammets 108 förslag förverkligats och 11 höll på att förverkligas.

En landsbygd för människor -programmet tog i bruk begreppen den breda och snäva landsbygdspolitiken. Alldeles i slutet av det senaste årtiondet började man inse att EU-programmen inte var tillräckliga. Å andra sidan visade ministeriernas måldokument, att det vid denna tidpunkt inte ännu fanns färdigheter att erkänna de verkningar som de enskilda förvaltningsområdenas beslut hade på regionnivå. Den ekonomiska tillväxten betonades mera än den regionala balansen. En annan viktig sak i det tredje programmet var dess definition av landsbygdens livskraft. Programmet sade enkelt och klart, att *landsbygdens livskraft definieras med invånarantalet och välfärden och ändringarna i dessa.*

Det tredje helhetsprogrammet betonade landsbygdsboendet mera än de tidigare. Det samma gällde kompetenssystemet och kompetenscentraliseringen i utvecklandet av landsbygdsforskningen. Programmet innehöll flera förslag som rörde dessa, och största delen av dem har förverkligats. *Statsrådets landsbygdspolitiska principbeslut* började utarbetas genast när helhetsprogrammet blivit färdigt. Principbeslutet och helhetsprogrammet genomförs sida vid sida. Principbeslutet fastställde målsättningarna och ståndpunkten i

de ärenden som det gällde. Andra ärenden främjas i enlighet med helhetsprogrammets förslag. Över hälften av helhetsprogrammets förslag faller inte inom statsrådets eller något ministeriums kompetens, utan de som fattar besluten och bär ansvaret är kommuner, universitet, organisationer eller företag.

Resultat blir bättre så småningom

För att utvärdera resultaten skall uppmärksamhet fästas vid två grupper: å ena sidan vid själva prestationerna och å andra sidan vid landsbygdspolitikens nödvändiga instrument. *Det landsbygdspolitiska systemet utvecklas vidare och flera aktiva delar har skapats för det.*

I den snäva landsbygdspolitiken har man kommit längre än i den breda landsbygdspolitiken. De regionala utvecklingsprogram, som delvis finansierats av EU, och den nationella landsbygdspolitiken, som lindat sig runt den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen, kan ses som delar av den snäva landsbygdspolitiken. Många utvärderingar visar att dessa program har varit tämligen framgångsrika. Däremot bör ytterligare instrument hittas för den breda landsbygdspolitiken så att de regionala verkningarna inom olika förvaltningsområden blir mera positiva. Helhetsprogrammet, specialprogrammet och beredningsprocessen syftar till att stärka den breda landsbygdspolitiken. Ministeriernas regionala utvecklingsstrategier som blivit färdiga under sommaren 2004 minskar problemet och ger redskap till TE-centralerna och landskapsförbunden.

Under de 15 år under vilka landsbygdspolitik bedrivits har det skett stora förändringar i de ekonomiska strukturerna, samhället har genomgått depressionsåren och Finland har anslutit sig till Europeiska Unionens förfaringsätt som i många avseenden skiljer sig avsevärt från de tidigare. Världen av program och projekt var ny och innebar att det kom pengar till landsbygden. Å andra sidan stramades statsekonomi åt och anslagen till landsbygden blev klart mindre. Bedömningar kunde inte längre basera sig på de tillvägagångssätt och sådana anslag som tillämpats före EU-tiden. Dessa skulle ha genomgått en för landsbygden negativ förändring även utan EU. Därför måste man nöja sig med att dra slutsatser av utvärderingar av landsbygdspolitikens olika instrument.

I form av företag, arbetsplatser, utbildning och samarbetsfrämjande nätverk har den snäva landsbygdspolitiken redan till största delen nått det som är möjligt att uppnå. Landsbygden har i en exceptionell utsträckning mobiliserats i utvecklingsarbete. Därför har man uppnått väsentligt mera sådana positiva resultat som direkt rör parterna än vad man skulle ha uppnått utan landsbygdspolitiska aktörer och landsbygdspolitisk verksamhet. Däremot har prestationerna varit anspråkslösa i den breda landsbygdspolitiken, dvs. de sektoriella politiska helheternas regionala verkningar. De EU-bundna utvecklingsinstrumenten är temporära, och denna temporära natur överfördes onödigtvis även till den landsbygdspolitik som använder dessa instrument.

Ur de landsbygdspolitiska instrumentens synvinkel kan resultaten utvärderas på följande sätt:

- Antalet organisationer och personer som på heltid arbetar inom landsbygdsutveckling har ökat.
- Enheterna inom landsbygdsforskningen motsvarar behovet både vad gäller regional och vad gäller branschmässig täckning. Det har kommit till ett nätverk av landsbygdsprofessorer. Informationsproduktionen har ökat och fördjupats under de senaste åren, men den är inte ännu tillräcklig.

- Landsbygdsutvecklare utbildas på många olika sätt. Utbildningen har utvidgats och som bäst utgör utvecklarna ett oumbärligt nätverk i program- och projektarbete.
- Den snäva landsbygdspolitikens instrument har utvecklats: EU- delfinansierade målprogram, verksamhetsgrupparbete, temaprogram och -grupper, nationella forsknings- och utvecklingsprojekt samt byverksamhet som tar ansvar för utvecklingsarbetet.
- Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet som inverkar på den breda landsbygdspolitiken har utvecklats metodiskt och innehållsmässigt.

Instrumenten och systemet är halvfärdiga och en negativ inställning finns ännu kvar:

- De medel som är avsedda för utvecklingen av landsbygden har minskat. Även om det landsbygdspolitiska utvecklingsarbetets medel ökade i och med EU-medlemskapet, ersatte de ändå inte den samtidiga minskningen i de privata och offentliga medel som var riktade till landsbygden.
- Jordbrukspolitiken och regionalpolitiken beaktar inte tillräckligt villkoren för landsbygdens livskraft. Trots detta erkänns landsbygdspolitikens autonomi inte tydligt och klart.

Förändringarna i arbetet, näringarna och teknologin orsakar förändringstryck även mot den politiska praxisen. Det finns allt flera frågor som inte kan lösas utan tväradministrativ beredning. Landsbygdspolitikens kärna är i det nätverksmässiga överskridandet av skiljemurar, även om majoriteten av personal- och penningtillgångarna även i framtiden kommer att kanaliseras genom sektorförvaltningen och sektornäringarna. Tväradministrativa beredningsorgan innebär i praktiken ansvar både för de egna uppgifterna och för uppgifter som betonar samarbete. Med dem skapas åtgärder som har en positiv verkan på landsbygden och som genomförs med hjälp av flera förvaltningsområden.

Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp YTR

Den av statsrådet tillsatta landsbygdspolitiska samarbetsgruppen (YTR) är ett organ som bereder landsbygdspolitiken och utvecklar systemet på riksnivå. Med sitt arbete stöder den såväl det regionala som det lokala utvecklingsarbetet på landsbygden och ökar färdigheterna för utnyttjandet av EU-delfinansierade program och andra instrument med vilka landsbygden kan utvecklas. Staten, kommunerna, företag och föreningar samarbetar i landsbygdspolitiken och de landsbygdspolitiska åtgärderna riktar sig till alla invånare oberoende av yrke, ålder eller kön.

YTR arbetar som *ett tvärpolitiskt politikprogram* och stöder sig på ett omfattande nätverk. I gruppen finns representanter för åtta ministerier och flera organisationer som arbetar för landsbygden. Statsrådet tillsatte den nuvarande YTR för tiden 15.5.2002–15.5.2005. YTR och dess föregångare har arbetat från år 1988. Under de senaste åren har uppgifterna ökat. Bland annat det internationella samarbetet och informationsutbytet har blivit en väsentlig del av verksamheten.

Uppgifter

- Främjar samarbetet inom landsbygdspolitiken.
- Utarbetar och genomför det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet och hjälper regeringen att utarbeta och genomföra det landsbygdspolitiska specialprogrammet på basis av helhetsprogrammet.
- Utvecklar sätt med vilka landsbygdspolitikens program- och projektverksamhet kan främjas
- Förbereder åtgärder med vilka företagandet och sysselsättningen kan förbättras på landsbygden
- Främjar skapandet av tematiska och tvärregionala nätverksprojekt i synnerhet i trävarubranschen, små och medelstora livsmedelsföretag, landsbygdsturism, distansarbete och byalag genom att utnyttja resurserna i EU:s målprogram och gemenskapsinitiativ
- Stärker landsbygdens funktionella grundstruktur, landsbygdsforskning och landsbygds-kunnande
- Bereder ställningstaganden, som omfattar flera förvaltningsområden, och ger utlåtanden i landsbygdspolitiska frågor.
- Utvecklar kombinerade tjänster för landsbygden och sätt på vilka tjänster kunde omorganiseras
- Startar program- och projektverksamhet som ökar växelverkan mellan landsbygd och stad och dämpar migration i samråd med stadspolitiska aktörer.

Utvecklingsområden och praktiska arbetsformer

Utvecklandet av landsbygden omfattar landsbygdsområdena och största delen av Finlands städer, som är små. I arbetet utnyttjas både den nationella programpolitiken och EU:s programpolitik. Verksamheten består av forsknings- och utvecklingsprojekt, det arbete som utförs av föreningar för landsbygdens utveckling (verksamhetsgrupper), byalag och flera specialföreningar, byggandet av många slags nätverk samt temagruppernas verksamhet. *Utvecklingsområden* är: distansarbete, livsmedelstillverkning, välfärdstjänster, växelverkan mellan stad och landsbygd, kultur, utvecklande av byar, naturproduktbranschen, landsbygdsturism, landsbygdsrådgivning, landsbygdsforskning, landsbygdens kvinnor, ungdom, kompetens, träproduktbranschen, glesbygder, stärkande av avtalsbaserad verksamhet på landsbygden, arbete i verksamhetsgrupper samt olika former av arbete och företagande.

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet

- Helhetsprogrammet koncentrerar sig på frågorna i den breda landsbygdspolitiken, dvs. de verkningar som de olika sektorförvaltningarnas åtgärder har och de medel med vilka åtgärdernas skadeverkningar kan minskas och deras positiva följder stärkas. Helhetsprogrammet stärker det landsbygdspolitiska systemet med sina förslag. Programmet som förnyas vart fjärde år har ett stramt strategiskt grepp och flera konkreta utvecklingsförslag. YTR för förslagen i sitt åtgärdsprogram framåt med förhandlingar, projekt, temagrupperarbete och många slags påverkningssätt. Helhetsprogrammet närmar och förenhetligar landsbygdsaktörernas uppgifter för att samla krafter och öka effektiviteten.

Det landsbygdspolitiska specialprogrammet

- Beredningen av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är samtidigt beredning av politiska linjedragningar, dvs. beredning av det landsbygdspolitiska specialprogrammet som förutsätter statsrådets godkännande. Specialprogrammet innehåller statsrådets utstakningar och beslut i landsbygdspolitiken för åren 2005 och 2006. I gemensamma saker är helhetsprogrammet och specialprogrammet samstämmiga. YTR förbereder helhetsprogrammet och hjälper regeringen att utarbeta och genomföra specialprogrammet.

Landsbygdspolitins samarbetsgrupp och dess sekretariat

- YTR består av 21 medlemmar från olika organisationer och deras suppleanter. Över 50 tjänstemän från medlemsorganisationerna arbetar i YTR som sekreterare på deltid. Genuint samarbete och nätverksverksamhet förutsätter att även organens organisation och sätt att arbeta är tväradministrativa.

Temagrupper, arbetsgrupper och temaprogram

- En del av temagrupperna har en tidsfrist medan andra är långvariga. I det senare fallet ses gruppens sammansättning och uppgifter över minst vart tredje år.
- I YTR arbetar hela tiden 10–15 temagrupper i ovannämnda sektorer. De utstakar det nationella utvecklingsarbetet inom sitt tema och är den nationella parten i sitt sektornätverk. Flera teman har redan sina egna utvecklingsprogram, och temagruppernas arbete på områdena intensifieras.
- En tema- och arbetsgrupp är ibland ett laboratorium, som låter en idé mogna till ett visst skede, då även de som saken rör börjar bli intresserade av den. Det är bra att den parlamentariska delegationen för skärgårdsärenden ansvarar för skärgårdsärendena i Finland och att utvecklingen av byarna är på den allt starkare och självständiga bynätverkets Byverksamhet i Finland rf:s (SYTY) ansvar och att distansarbete främjas av samarbetsgruppen för d-arbete som leds av arbetsministeriet. Bland YTR:s temagrupper är bl.a. verksamhetsgruppens arbetsgrupp, landsbygdsturismens temagrupp och välfärdstjänsternas temagrupp starka påverkare inom sina områden.

Nationella forsknings- och utvecklingsprojekt och YTR:s publikationsserie

- Under de senaste åren har YTR använt 3,3 miljoner euro för cirka 70 forsknings- och utvecklingsprojekt varje år. Anslaget har använts för bland annat 8 professurer i landsbygdsforskning och flera doktorsavhandlingar. Varje år publicerar YTR cirka 10 branschprogram eller andra nyskapande rapporter.

Det landsbygdspolitiska tänkandet i Finland

Eftersom landsbygdspolitiken är ett nytt fält, har den varierande utgångspunkter i olika länder och övernationella organisationer. Den lantbruksorienterade utvecklingen av landsbygden inom EU representerar ett landsbygdspolitiskt tänkande där landsbygden uppfattas som ett utrymme som domineras av lantbruket och landsbygden kan utveck-

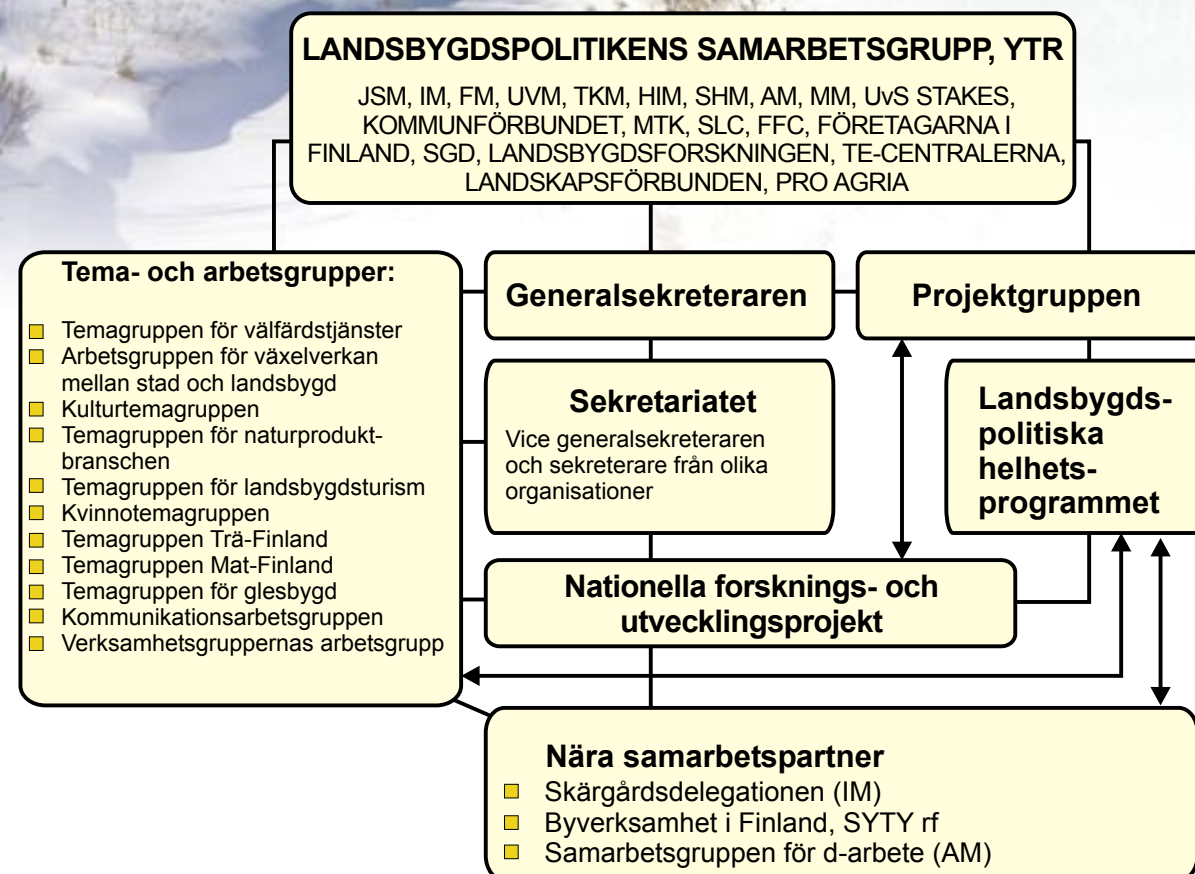

Bild 3. Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp (situationen 31.7.2004)

las genom att stöda lantbruket. EU:s strukturfondspolitik domineras av en regioncentrerad politik där landsbygden lätt hamnar i underläge och ser ut som en svag aktör som tar emot den globala verksamhetsmiljöns verkningar på den regionala ekonomin men inte aktivt kan omarbeta dem. Ordet landsbygd används i EU allt oftare, men landsbygden sammanflätas med kriterierna, politikens grunder och penningströmmarna.

När landsbygden ses som en dimension i vilken samhället kan struktureras, och när den inte ses genom lantbruket eller som en del av den regionala ekonomin, blir landsbygden själv en politisk fråga. En politisering som gör landsbygden till en självständig fråga skapar förvirring i de invanda maktställningarna både inom lantbrukspolitiken och inom regionalpolitiken. *Detta har utgjort utgångspunkten för den finländska landsbygdspolitiken redan under flera år.*

Forskarna har sett spår av lantbrukstradition och ett naturalistiskt landsbygdsförhållande i landsbygdstänkandet. Landsbygden upplevs som ett hinder för den moderna ekonomin och i fjärrortstraditioner uppfattas landsbygden som en strukturellt ogynnsam naturmiljö. Förhållandena i Finland gör att det finns *en fjärrortstradition med i landsbygdstänkandet.*

Redan under flera år har den svaga punkten i Finlands landsbygdspolitiska system varit bristen på en politisk ledning. YTR är en ämbetsmän- och sakkunnigorganisation. Den politiska styrningen har kanaliserats främst genom EU-programmen till de instrument med vilka landsbygden skall utvecklas. Även EU-programmen karakteriseras av den mycket höga andelen tjänstemän, och varje program är endast en delfaktor i den landsbygdspolitiska helheten. I och med den nya lagen om regional utveckling har landsbygdspolitiken börjat ledas av en ministergrupp som också styrde beredningen av det fjärde landsbygdspolitiska helhetsprogrammet och det landsbygdspolitiska specialprogrammet som baserade sig på det. Förfarandet påminner om de tväradministrativa politikprogram som införts av statsminister Vanhanens regering och som genomförs inom fyra samhälleliga teman. Redan under två år har dessutom *riksdagens landsbygdsnätverk*, som omfattar 78 riksdagsmän, använts av riksdagsmännen som ett diskussionsforum.

Eftersom behovet av tväradministrativ beredning och tväradministrativt beslutsfattande ökar varje dag, bör fungerande lösningar kontinuerligt utvecklas. *Erfarenheterna av YTR är positiva: steg för steg från otillräckligheten i början till en allt starkare och effektivare verksamhet.*

EU-program

EU-PROGRAM SOM LANDSBYGDSPOLITIKENS INSTRUMENT

Europeiska Unionens åtgärder på landsbygden följer strukturfondsperioderna. Efter initialsvårigheter och dröjsmål blev Finlands första EU-programperiod 1995–1999 relativt framgångsrik. Landsbygden utvecklades då med hjälp av sju olika program. Det programbaserade utvecklandet var en ny sak både för förvaltningen och för de regionala aktörerna. Tillämpandet försvårades av att programområdena var splittrade. Det här är inte längre fallet under den nya perioden. Däremot har det blivit etablerad praxis i Finland att programmen verkställs så att varje strukturfond har sitt eget ansvarande ministerium. När EU-medel kanaliseras genom sektorministerierna fördunklar detta deras programkaraktär och gör det svårare att använda dem flexibelt i utvecklingen av regionerna.

Under perioden 2000–2006 bestod de speciella landsbygdspolitiska instrumenten av bl.a. de EU-delfinansierade målprogrammen 1 (utvecklande av regioner som blivit efter i utvecklingen samt främjande av strukturella reformer) och 2 (utvecklande av stads- och landsbygdsområden som drabbats av strukturomvandlingen) och det regionala utvecklingsprogrammet för landsbygden (ALMA) samt gemenskapsinitiativet för landsbygden LEADER+. I hela landet genomförs dessutom utvecklingsprogrammet för landsbygden som delvis finansierats av EU och som huvudsakligen består av lantbrukets miljöstöd och kompensationsbidrag och som alltså inte riktar sig på andra landsbygdsnäringar.

I Finland finns två separata Mål 1-programområden, Norra Finland och Östra Finland. Deras sammanlagda offentliga totalfinansiering uppgår till 1 978 miljoner euro, hälften av vilket kommer från EU:s strukturfonder. Under den innevarande programperioden riktas cirka 477 miljoner euro till landsbygdens utveckling från offentlig finansiering. På hela programmets nivå har finansiering riktats i synnerhet till utvecklandet av företagens verksamhetsmiljö och stärkandet av innovationsstrukturerna, varvid utvecklingen har inriktats både på traditionella branscher och på nya kompetensbaserade tillväxtbranscher. Tyngdpunkterna varierar emellertid från landskap till landskap.

I mål 2-området ingår strukturomvandlingsområden, såväl städer som landsbygd. Gemensamt för områdena är förutom strukturomvandling en hög arbetslöshet och befolkningsminskning. Programmet syftar till att göra näringslivet mångsidigare på områden som är huvudsakligen beroende av en enda stagnerande näring. Under den här programperioden finns det två Mål 2-programområden, Södra Finland och Västra Finland. I Västra Finlands målområde förbättras lantbrukets konkurrenskraft genom att höja kompetensnivån. I Södra Finland koncentreras Mål 2-programmet på projekt med vilka landsbygdens näringsstruktur och kunnande diversifieras och växelverkan mellan centrum och landsbygd ökas. Med åtgärderna förbättrar man dessutom landsbygdens boende- och verksamhetsmiljö så att trivseln på landsbygden ökas.

På områden utanför Mål 1-programmet i Södra och Västra Finland genomförs det regionala utvecklingsprogrammet för landsbygden (ALMA). I det regionala utvecklingsprogrammet för landsbygden och i Mål 1-programmen används till stor del samma instrument för utveckling av landsbygden. ALMA innehåller EU-delfinansierade inves-

terings-, start- och utvecklingsstöd för diversifiering av företagandet samt finansierar projekt som syftar till att utveckla landsbygden.

Syftet med ALMA är att stoppa befolkningsminskningen i landsbygdsområden och snedvridningen i deras befolkningsstruktur. Företagsverksamhetens möjligheter och gårdarnas ekonomiska förutsättningar förbättras med hjälp av programmet. Man syftar till att bevara byarna som fungerande boende-, arbets- och företagsmiljöer. ALMA betonar framför allt en helhetsbetonad utveckling av glesbygden och kärnlandsbygden. Hela programperiodens offentliga helhetsfinansiering är cirka 388 miljoner euro, av vilket EU-delfinansieringen utgör cirka 116 miljoner euro och den nationella andelen cirka 272 miljoner euro. Man har uppskattat att den privata finansieringens andel är 40 procent av totalfinansieringen som uppgår till cirka 650 miljoner euro.

Av de strukturfondsprogram som riktar sig till landsbygden är Mål 1 och 2 -programmen och landsbygdens regionala utvecklingsprogram program som inriktas på vissa bestämda områden. Med hjälp av strukturfonderna verkställs dessutom mångåriga horisontella program, som är inriktade på ett visst fenomen, en människogrupp eller näring. Program som verkar på landsbygden är Mål 3-programmet, strukturprogrammet för fiskerinäringen och det horisontella utvecklingsprogrammet för landsbygden.

I EU:s strukturfondspolitik kompletteras målprogrammen av gemenskapsinitiativ. Gemenskapsinitiativets särdrag är ett samarbete som överskrider de nationella, statliga och regionala gränserna. *Gemenskapsinitiativprogrammet LEADER+* betonar den roll som lokala verksamhetsgrupper har i sin hembygds utveckling. Det finansierar särskilt lokala utvecklingsprojekt. Lokala verksamhetsgrupper ansvarar både för planeringen och genomförandet av åtgärderna. Finansiering ges till utvecklingsprojekt som utnyttjar ny kunskap och teknologi, förbättrar landsbygdsinvånarnas livskvalitet, främjar vidareförädling av lokala produkter eller utnyttjar verksamhetsområdets natur och kulturella resurser, bromsar upp flyttningen från landsbygden till städer eller har att göra med landsbygdens och städernas interaktion. LEADER+ finansierar alltså grundande och utvecklande av företag, anordnande av kurser, utvecklande av byar, småskalig produktutveckling, gemensam marknadsföring av produkter och sådan företagsverksamhet eller annan verksamhet som äger rum på lantgårdar. Den totala budgeten för Finlands LEADER+ -program är cirka 168 miljoner euro av vilket EU-finansieringens andel är cirka 55,4 miljoner euro.

LEADER+-programmet har fått en klar egen roll i landsbygdens utveckling och programmets insats har på många sätt ansetts vara nyttig för målområdet. Projekten har utgått från lokala behov och stärkt sina områdens utvecklingsbetingelser. Med projekten har nya människor och nya idéer kommit med i utvecklingen. Allt som allt har de programpolitiska åtgärderna visat sig vara så pass resultatrika, att program- och projektarbetet behövs även i fortsättningen oberoende av hur mycket pengar man får från Europeiska Unionen.

Linjedrag...

LANDSBYGDSPOLITISKA LINJEDRAGNINGAR

- Arbete som tillgodogör sig interaktionen mellan offentliga och privata aktörer, städer och landsbygden skall stärkas.
- Människor som flyttar till landsbygden till en fritidsbostad eller en andra bostad tas bättre och mångsidigare i beaktande i utvecklingen av landsbygden.
- För medborgarna byggs rättvisa och för regionerna skapas jämlikhetsfrämjande medel. Ett balanserat regionalt utvecklingsarbete uppnås inte enbart genom centra, utan pengar riktas direkt för utveckling av områden utanför centra. Landsbygdens ekonomiska konkurrenskraft främjas utgående från dess egna styrkor.
- Det skall framhåvas att landsbygden är välmående och konkurrenskraftig trots att den måste klara sig i förhållanden där klimatet är krävande, bebyggelsen gles och avstånden långa, och att landsbygden själv kan ställa sina mål och delta i deras uppnående som en jämbördig part, eftersom det finns ett system för utvecklandet av landsbygden som fungerar på flera nivåer.
- Det medborgerliga påverkandets arbetsformer på kommunnivå stärks, eftersom det behövs mera aktörer och eftersom den representativa demokratin inte alltid är tillräckligt effektiv på lokalnivå.
- Arbetsformer som samlar resurser, ökar kunnandet och baserar sig på samarbete (byverksamhet, kommunsamarbete, regionala företagstjänster, verksamhetsgrupparbete och kompetenskoncentrationer) stärks även i fortsättningen.
- Verksamhetsgruppsarbetet utvecklas som ett bestående instrument för landsbygdspolitik.
- Landsbygdens positiva attitydsklimat mot invandrare främjas. Kulturell mångsidighet och ökad samhällighet stärks genom attitydfostran i skolor, byalag, verksamhetsgrupper och församlingar.
- Hinder för boendet minskas och boendet på landsbygden ökas genom att sköta om att landsbygden bevarar sin konkurrenskraft som en hälsosam, trygg livsmiljö som är i harmoni med naturen och erbjuder en livsmiljö vars samhällliga kostnader är rimliga.
- Byggandet av nya fritidsbostäder tryggas med en flexibel undantagspolitik under den mellantid då planläggningen inte ännu har slutförts. Övervakning och styrning av byggandet utvecklas så att det blir möjligt att bygga om fritidsbostäder för året-runtboende.
- Kulturevenemang och intresset för olika konstarter lämnas inte enbart åt marknadskrafterna eller den lokala finansieringen, utan landsbygds- och kulturpolitiken skall bära sitt ansvar för dem på nationell nivå.
- Utbildningen och rådgivningen förnyas och görs tillgänglig. Utbildningsutbudet skall vara mångsidigt.
- Vuxenutbildningens regionala uppgift stärks genom att det mångsidiga utbildningsutbudet kompletteras med delar som ökar färdigheter att utveckla landsbygden.
- För att skapa innovationer och vidareutveckla dem stöds ett omfattande nätverksbyggande mellan alla aktörer.
- I landsbygdens näringsstruktur främjas den privata tjänstesektorns utveckling. Bland annat välfärdssektorn, turismen, kulturen och distansarbetet kan erbjuda möjligheter till detta. De starka landsbygdsbaserade industriernas konkurrenskraft försvaras även i globaliseringens förhållanden.

- Verksamhetsförutsättningarna för små företag på landsbygden stärks med mångsidiga lokala företagstjänster och genom att lita på företagens självstyrning.
- Det byggs snabba och rimligt prissatta teleförbindelser som täcker hela landet och sträcker sig till varje by senast år 2007.
- Jordbruket och hela livsmedelskedjan styrs mot produkter som har högt mervärde, gårdarnas produktion diversifieras och gårdar med mångsidig produktionsstruktur gynnas.
- Företagsverksamhetens struktur på landsbygden tas i beaktande i allmän näringspolitik. Offentliga system och tjänster som betjänar företagsverksamheten byggs så att mikroföretagens behov utgör grunden för strukturella lösningar.
- Industrins förmåga att bibehålla industriarbetsplatser i Finland bevaras. Detta är ett säkert globalisationspolitiskt val för Finlands välfärd, sysselsättning och regionsstruktur. Av industrin förutsätts dynamisk förnyelse som kommer att få ett starkt stöd av näringspolitiken.
- Privata tjänstesektorer utvecklas på landsbygden enligt naturliga och nya potentialer. Vad gäller offentligt stöd till företagsverksamheten skall tjänstesektorerna jämföras med industrin.
- Alla näringsgrenar har en jämlik ställning som inkomstkällor.
- I skogsklustern poängteras att utnyttjandet av träets goda kvalitet, stora kvantitet och höga förädlingsgrad ger arbete och utkomst till människorna på landsbygden.
- Fiskerihushållningen utvecklas i en mångsidigare riktning och till en näring som baserar sig på regionernas särdrag och specialkunskande. För att främja fiskerihushållningens regionalt balanserade utveckling fäster TE-centralernas fiskeriavdelningar speciell uppmärksamhet vid fiskerihushållningens struktur, specialkunskande och utnyttjande av innovationer.
- Kommunernas finansieringssystem utvecklas så att det säkrar bastjänsterna och uppmuntrar kommuner till effektiv tjänsteproduktion.
- På riks- landskaps- och lokalnivå utvärderas de beslut som gäller landsbygden ur synvinkeln av huruvida närhetens ekonomi har försvagats eller förstärkts.
- Till finansieringen av landsbygden reserveras en finansieringsandel som motsvarar minst den nuvarande.

Förslagen

FÖRSLAGEN I HELHETSPROGRAMMET

Programmet "En livskraftig landsbygd" innehåller sammanlagt 133 förslag. I sammandraget har de presenterats förkortade och indelade i fem grupper. Förslagen i helhetsprogrammets strategiska delar I och III har samlats under rubriken "Landsbygdspolitikens system och tillvägagångssätt". De fyra andra grupperna följer indelningen av helhetsprogrammets del II enligt landsbygdspolitikens fyra huvudteman: stärkande av landsbygdens verksamhetsstrukturer, förnyande av näringarna och arbetet, byggande och underhåll av bastjänster och höjande av kompetensnivån.

Landsbygdspolitikens system och tillvägagångssätt

- I politiken för stadens och landsbygdens interaktion tillämpas mera än för närvarande regionindelningen: stad, landsbygd nära städer/interaktionsområde, kärnlandsbygd och glesbygd.
- I utarbetande, genomförande och utvärdering av landskapsprogram och EU-program, tas regionernas fyrdelning i beaktande och i bruk mera än för närvarande.
- Landsbygdspolitikens politiska ledning organiseras på en permanent basis.
- Det skall tillsättas en utredningsman som ger förslag för de bästa tillvägagångssätten inom regionalpolitiken, landsbygdspolitiken och jordbrukspolitiken. Tillvägagångssätten kompletterar varandra.
- Arbetet i den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen integreras i Finlands regionutvecklingsystem. Utvecklingen av landsbygdspolitiken fortsätts.
- De tväradministrativa politikprogrammets, landsbygdspolitiken medräknad, förfaranden och finansiering utvecklas på basis av erfarenheterna.
- Det regionala landsbygdsprogrammet (ALMA) fortsätts med ett motsvarande nationellt program (ELMA) för 35 miljoner euro.
- De problem som den eventuella förseningen av den kommande EU-programperioden orsakar förebyggs med utbildning och omsorgsfull beredning av EU-program under den nya perioden.
- Beredning av landsbygdspolitikens strategi och åtgärder för bredbasiga samarbetsgrupper på landskapsnivå.
- För att göra de kommunfullmäktigeledamöter som börjar i början av år 2005 insatta i landsbygdspolitiken produceras ett material som ger information om situationen inom regionutvecklingen och landsbygdspolitiken.
- Församlingarna deltar aktivare i utvecklingen av landsbygden.
- Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen startar en temagrupp för landsbygdsboende.
- Lagstiftningen om markanvändning utvecklas så att den skapar ännu bättre möjligheter för långvarigt boende i fritidsbostäder eller för deras ombyggnad till stadigvarande bostäder.
- YTR:s kulturtemagrupp utarbetar ett kulturprogram för landsbygden.
- Program- och projektverksamhetens finansieringssystem görs sporrande och flexibla så att försenade projektpengar, dröjsmål i utbetalning och självfinansieringsrisker inte blir hinder.
- I företagens offentliga rådgivnings- och finansieringstjänster betonas ökat serviceföretagande och spridning av nya tjänster och produktionsorganisationsformer på landsbygden, såsom t.ex. kombinerade tjänster.
- Vägnätets skick säkras genom att öka anslagen för basväghållningen.
- Statsfinansieringen av kollektivtrafiken ökas, kombinationen av resor, utvecklandet och utvidgandet av beställd kollektivtrafik och servicetrafik fortsätts.

- Kombinerandet av de resor som samhället ersätter görs permanent och systemet utvidgas till att omfatta hela landet.
- Närtransporter främjas och piloteras och erfarenheterna sprids i tjänsteproduktion och varutransporter.
- Med undantag av självkostnadsandelen bör kostnader för arbetsresor kunna avdras som arbetskostnader i statsbeskattningen. De som bor i glest bebyggda kommuners glesbygder bör kompenseras för de olägenheter som långa resor orsakar med lättnader i bränslebeskattningen.
- En arbetsgrupp skall tillsättas för att utreda vilka uppgifter utanför primärproduktionen som skulle lämpa sig för odlarbefolkningen med tanke på landsbygdens livskraft, odlarnas inkomstnivå och nya arbetsplatser.
- Det skapas förutsättningar för jordbruk även i fortsättningen. Finansiering riktas även till diversifiering av företagsverksamheten på landsbygden och till stärkandet av landsbygdssamhällen.
- Landskapsspecifika modellkalkyler utarbetas om vad jordbrukspolitikens alternativ betyder för regionalekonomin.
- I planeringen av jordbrukspolitiken måste tas i beaktande att utvecklingen i landets olika delar bör vara balanserad. I utdelningen av regionutvecklingsmedel bör beaktas regionala skillnader och behov. Detsamma gäller för graderingen av stödnivåerna.
- Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen tillsätts för en ny verksamhetsperiod 16.5.2005–16.5.2008.
- Regionutvecklandet koordineras av ministerarbetsgruppen för förvaltning och regionutveckling. I de regionpolitiska åtgärdernas uppföljningsgrupp är stads- och landsbygdspolitiken starkt framme.

Stärkandet av landsbygdens verksamhetsstrukturer

- Utredningen om utvecklandet av resurscentraler genomförs. Kvinnotemagruppen och kvinnoorganisationerna startar resurscentralverksamheten steg för steg i 10 landskap.
- YTR:s kvinnotemagrupp grundar en regional kvinnotemagrupp i varje landskap.
- För de unga bereds arbetstillfällen i form av lärdomsprov och praktikantplatser i företag och föreningar inom den egna regionen. För studerande bereds arbetstillfällen på landsbygden nära studieorten.
- I fostran till företagsamhet uppmuntrar läroanstalter de unga att pröva företagandet redan under studietiden.
- Goda erfarenheter av ungdomarnas delaktighetsgrupper som organiserats enligt kommuner och ekonomiska regioner sprids till andra regioner.
- För de projekt som ungdomarna genomför skapas klara målsättningar och goda instrument i landsbygdens utvecklingsprogram för den nya programperioden 2007–2013.
- YTR aktiverar och stöder uppkomsten av ungdomsnätverk på landskapsnivå.
- YTR bildar ett nationellt ungdomsnätverk, som arbetar enligt bottom-up-principen och består i huvudsak av de landskapsomfattande ungdomsnätverkens medlemmar.
- Byverksamhetens statsunderstöd höjs så att det blir jämförligt med andra organisationer, som får statsunderstöd, genom att höja det årliga stödet med 200 000 euro.
- De föreningars antal som idkar byverksamhet ökas från det nuvarande 2 300 till 2 700 före slutet av år 2008. Byplanerna och de landskapliga byprogrammen integreras med region- och kommunplaneringen och landskapsprogrammen.
- Byverksamheten söker och skapar tillvägagångssätt med vilka byinvånarna deltar i planering av sin bys infrastruktur och det praktiska utvecklingsarbetet.

- Som förmedlande organisationer stöder byarna hemmaboende äldre genom att organisera och utveckla vårdtjänster som kompletterar den kommunala äldreomsorgen.
- Under programperioden 2007–2013 tar ministerierna verksamhetsgrupparbetets finansiering med i utvecklingsprogrammen och strukturfundsprogrammen och dess offentliga finansieringsandel ökas i programfinansieringen med 50 miljoner euro per år.
- Grundpeng för administration av föreningar för utveckling av landsbygden.
- Med POMO+ -verksamhetsgruppernas pilotprojekt förbereds alla grupper för den nya programperioden. Under åren 2005–2006 testas praktiska förfaranden. Pilotgruppernas finansiering fortsätts med 2,5 miljoner euro år 2007.
- I kommunernas samarbete betonas uppgiftshelheter och beaktandet av olika kommuners möjligheter.
- Indexjusteringen av kommunernas statsandelar genomförs till fullo och finansieringen av investeringarnas statsandelar säkerställs inom social- och hälsovården. I undervisningsväsendet bibehålls den åtminstone i grundundervisningen och biblioteken. Möjligheten att justera utjämningsgränsen i kommunernas statsandelssystem utreds. Befolkningens kraftiga minskning tas med i systemet som en separat faktor.
- I den offentliga förvaltningen skapas nya arbetsformer där interaktionen kan utnyttjas och som baserar sig på två jämställda parter.
- I det kommande 2-programmet tas med en finansiering som motsvarar verksamhetsgrupparbetets tillvägagångssätt och som riktas till de lokala utvecklingsföreningarna.
- Temat om landsbygden och städernas interaktion tas i stor utsträckning med i det medborgerliga påverkandets politikprogram.
- Av städernas regionalforum och stadsdelsföreningar bildas utvecklingsföreningar i enlighet med trekvotsprincipen.

Förnyandet av näringarna och arbetet

- Finansiering från Tekes riktas till nätverksbyggande inom produktionskedjor på flera nivåer och till skapande och finansiering av teknologiska innovationer på landsbygden.
- JSM och HIM utreder på vilket sätt finansieringen av företagets investeringar och utvecklingsåtgärder kan skötas flexibelt och oberoende av administrativa gränser inom olika branscher som är verksamma på landsbygden.
- För TE-centralerna garanteras tillräckliga resurser så att de kan omvandla de personers tjänster som arbetar inom utvecklande av landsbygden till ordinarie och anordna effektiv handledning.
- I utveckling av stödsystem tas i beaktande de regionala skillnaderna i produktionsmöjligheter, lantbrukets betydelse för den regionala ekonomin och sysselsättningen samt lantbruksföretagarnas möjligheter att skaffa alternativa inkomster.
- I likhet med många EU-länder skall verksamhetsförutsättningarna för lantbruket och annan företagsverksamhet på landsbygden påverkas med en nationell skattepolitik.
- Ett nationellt mål- och åtgärdsprogram för landskapsvård utarbetas.
- Det nationella skogssektorprogrammet förnyas utgående från landsbygds- och regionpolitiska mål.
- Regionala skogsprogram sammanförs med landskapsprogrammet och TE-centralernas näringspolitiska planering. Av de regionala skogsnämnderna utvecklas ett sakkunnigorgan för regionutvecklingsåtgärder inom skogs- och träbranschen.
- Organisationerna samarbetar för att öka intresset för skogsbruk hos ungdomar som bor på landsbygden.
- Det näringspolitiska programmet för trävaruindustrin och programmet för främjande av träbyggande blir färdiga mot slutet av år 2004 och de genomförs i sin helhet.

- För små och medelstora livsmedelsföretag utarbetas en nationell image och en sales promotion-strategi för åren 2006–2008.
- I beredningen av livsmedelslagen och förordningarna tas i beaktande bevarandet av små företags verksamhetsbetingelser och enhetliga förfaranden på olika håll av Finland.
- Ett finansieringsinstrument för EU:s jordbrukspolitik tas i bruk. Instrumentet stöder producentsamarbete.
- Linjedragningarna för utveckling av livsmedelsbranschen, småföretag inom branschen medräknade, görs till en del av landskapsprogrammen.
- Landsbygdsturismen framhävs som ett exempel på välfungerande samarbete mellan regioner och nationella åtgärder.
- Landsbygdsturismens temagrupp sköter om utvecklandet av aktivitetsprodukter, planeringen av kanaler, insamlingen samt organiseringen av marknadsföringen på riksnivå.
- I produktutvecklingen, försäljningen och marknadsföringen av vildmarks- och naturturismprodukter tas partnerskapsmodellen för Vilda Norden i bruk i hela Finland.
- Kundbetjäningutbildningen Betjäning med hjärta görs till en del av de riksomfattande kvalitetskontrollsystemen.
- Beräkning av naturprodukternas nationalekonomiska värde utvecklas.
- För företagarna i naturproduktsbranschen sammanställs en grupp träningsprogram som hjälper dem att komma ut på marknaden.
- Temagruppen för naturproduktsbranschen utarbetar ett åtgärdsprogram för utveckling av den nationella certifieringen av naturprodukter.
- För naturprodukternas produktionssätt sätts upp särskilda kriterier.
- Innehåll och fristående examen för utbildning av fiskeguider.
- Fisketurismen utvecklas som en del av landsbygdsturismen i enlighet med de regionala utvecklingsprogrammen för fisketurism.
- Jaktmöjligheterna tryggas med utbildnings-, rådgivnings- och utvecklingsarbete.
- Det djurspecifika stödet till rennäringen riktas till dem som idkar näringen på heltid.
- Den till rennäringen anknutna produktförädlingen och turismen utvecklas med hjälp av program och projekt.
- I planering av stammar av stora rovdjur ges tillräckligt vikt åt befolkningens och näringslivets synpunkter.
- Användning, insamling och förädling av förnybara energiformer främjas.
- För elektricitet som producerats med rörfen beviljas återbäring av elskatt.
- Träenergirådgivarnas befattningar på skogscentralerna görs ordinarie.
- Verksamhetsbetingelserna för värmeföretagandet utvecklas och antalet företag och andelslag inom branschen ökas.
- Förutsättningarna för användning av torv i utsläppshandel säkras med skatte- och stödpolitiska ändringar.
- Regionalisering av statsförvaltningens uppgifter fortsätts.
- Kommunal- och statsförvaltningen godkänner distansarbetet som en alternativ arbetsform.
- Ett regionalt täckande nätverk av sakkunniga som har specialiserat sig på företag i andelslagsform skapas.
- Startbidragssystemet utvidgas till att omfatta förutom arbetslösa även dem som blir företagare efter löne- och hemarbete eller studier och tiden förlängs till 12 månader.
- Förberedande företagandets aktiveringsmodell genomförs som arbetskraftspolitisk utbildning i samband med Kajanalands förvaltningsexperiment.
- Beredningen av landsbygdsavtalet fortsätts och systemet skall vara i bruk år 2007.

Underhåll och byggande av bastjänster

- Byalag och motsvarande informerar om telekommunikationsförbindelsernas användningsmöjligheter i småföretag och i hushållens vardagliga ärenden och utreder vilka som ansluter sig till nätet.
- En guide utarbetas för att underlätta telekommunikationsförbindelsernas anskaffningsprocess.
- Den nationella bredbandsstrategin preciseras och granskas på basis av landskapens bredbandsstrategier och resultat och erfarenheterna av regionala och lokala byggnadsprojekt.
- Statsstöden för enskilda vägar höjs till 16 miljoner euro per år och steg för steg till den tidigare nivån.
- Väglagens verksamhetsbetingelser förbättras genom att anordna vägdisponentutbildning.
- Det skall utredas om 130 § lagen om mervärdesskatt kan ändras så att den skatt som ingår i de enskilda vägarnas väghållningsanskaffningar kunde återbäras till vägagen.
- Kommunerna planerar sina personbefordringar som en helhet.
- Konkurrensförutsättningarna för olika trafikformer jämföras. Tyngdgränsen (100 kg) för varutransporter per taxi görs flexibla.
- Undervisningsförvaltningen skapar ett stödsystem för små skolor.
- Hushållsavdraget utvecklas så att de anhöriga kan göra skatteavdrag när de köper tjänster för sina närmaste.
- Servicecheckens användningsområde utvidgas.
- Bristen på arbetskraft inom social- och hälsovården avskaffas genom att organisera välfärdstjänsterna som regionala helheter.
- Förbindelserna mellan arbetslivet och yrkesutbildningen inom social- och hälsovården intensifieras med en kampanj.
- Mervärdesskattesatsen inom servicebranscherna justeras.
- Investerings- och startstödet för serviceföretagandet inom välfärdsbranscherna förbättras.
- Mångsidiga mångvårdstjänster som passar in i byhelheter utvecklas.
- Med stöd till vattenförsörjningen säkras tillgången till tillräckliga mängder hushållsvatten av god kvalitet, ett ändamålsenligt avloppssystem och rening av avloppsvatten för 5 000 hushåll varje år.
- Det grundas mera lokala uppsamlingspunkter för avfall.
- Stödsystemet för glesbygdernas bybutiker utvecklas till ett stödsystem för integrerade tjänster och de disponibla medlen höjs till 4 miljoner euro.

Höjandet av kunskapsnivån

- Det tvärvetenskapliga Rural Studies-magisterprogrammet påbörjas på hösten 2005.
- Finlands Akademi startar ett femårigt landsbygdsforskningsprogram på våren 2006.
- Ett förslag om forskarskola bereds till följande ansökningsomgång år 2005 och syftet är att starta den år 2006.
- Undervisningen inom landsbygdssektorn integreras till ett utbildningssystem under år 2005.
- Olika förvaltningsområden samarbetar för att öka finansieringen för nationella forsknings- och utvecklingsprojekt som rör landsbygden till 6 miljoner euro.
- Så många byskolor som möjligt omvandlas till servicecentraler.

- Systemet för finansiering av utbildningen på andra stadiet förnyas så att samarbetet mellan gymnasierna och yrkesutbildningen ökar.
- Undervisningens kvalitet tryggas bland annat genom att grunda tjänster inom ekonomiska regioner.
- Utvecklandet av landsbygden integreras till universitetens regionala utvecklingsuppgifter och universiteten ges uppgifter i utvecklandet av landsbygden.
- Med stöd av undervisningsförvaltningen stärker läroanstalterna företagskuvösverksamheten med beaktande av landsbygdens utvecklingsbehov.
- Fristående examina utvecklas och i verkställandet av examina utgör landsbygdsinverkan en speciell målgrupp.
- I vuxenutbildningen fästs speciell uppmärksamhet vid utbildningsutbudets landsbygdsinnehåll och -verknings samt vid åtgärder som ökar efterfrågan.
- TE-centralerna, Tekes, Finnvera och Finpro intensifierar sitt samarbete.
- Regionala företagstjänster grundas för att utveckla den lokala och regionala företagsverksamheten i landsbygdsdominerade ekonomiska regioner.
- Undervisningsförvaltningen stöder grundskolornas och gymnasiernas regionala samarbete, byggandet av läroämnesbrickor och ibruktagandet av sådana alternativa sätt att ordna undervisningen som utnyttjar informations- och kommunikationsteknologin.
- Bredbandsförbindelserna utvidgas till att omfatta alla skolor.
- Lagstiftningen om upphovsrätten och underhållsansvaret för sådana multimedieläromaterial som producerats för webbsidor underlättas och förenklas.
- Undervisningsförvaltningen främjar företagande genom att utveckla mångsidiga undervisningsmetoder och aktivera läroanstalternas kontakter med det lokala näringslivet. Uppmärksamhet fästs speciellt vid den möjlighet som självsysselsättningen erbjuder på glesbygden.
- Landsbygdsbibliotek utvecklas till kultur-, kunskaps- och verksamhetscentraler med hjälp av ett utvecklingsprogram.
- Kulturtemagruppen skapar ett regionalt nätverk för kulturverksamhet som ökar delaktigheten.
- Det skapas ett företagskuvösnätverk inom kultursektorn som koncentrerar sig på produktifiering och kommersialisering av kunnandet.
- Miljöförvaltningen organiserar och effektiviserar regionnivåns uppgifter inom skydd och vård av kulturmiljön. Museiverket börjar grunda regionala verksamhetsställen.
- Förvaltningsområdena och invånarna bereder och genomför kulturmiljöprogram, byplaner och landskapsvårdsplaner i samråd.
- Byarna tar ansvaret för landsbygdens landskapsvårdsåtgärder. De och uppehållandet av kulturmiljön görs till en del av landsbygdsavtalsförhandlingen.
- För tvåspråkiga regioner utarbetas en strategi som syftar till att öka möjligheterna för medborgerlig påverkan.
- För att effektivisera projektsamarbetet måste parterna söka nya metoder för att förvalta finlandssvenska utvecklingsprojekt mera flexibelt än för närvarande.
- Med EU:s "Coastal Management"-system skapas ett gemensamt finlandssvenskt utvecklingsprojekt för landsbygden och skärgården.
- Vid Åbo Akademi grundas en tvåspråkig landsbygdsprofessur som är inriktad på kusttrakternas och skärgårdens utvecklingsfrågor.

Medel

BEHÖVLIGA MEDEL

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är till sitt innehåll och verkställighetsansvar mycket omfattande och det verkställs inom ramarna för statsekonomi och budgeten och genom att allokera existerande medel på nytt. Endast ett par förslag innehåller en klar finansieringsökning, eftersom ärendena i fråga anses vara nödvändiga. Då är det frågan om ett försök att förhindra en verksamhetsstruktur från att förvittras, en nödvändig förändring eller ett nytt sätt att arbeta. Programmets tyngdpunkt ligger på ändring av verksamhetsstrukturer. Detta kan inte ske helt utan statsfinansiering, men medlen fås tillbaka som aktivering av verksamheterna. I det följande presenteras alla de programbeslut som har något slags utgiftsökande eller inkomstminskande inverkan på statsekonomi.

I finansieringen finns två slags förslag. De ena är förslag som rör allmänna medel för landsbygdspolitisk utveckling och som samtidigt syftar till att öka privata medel. De andra är däremot grundfrågor när det gäller att förbättra förhållandena på landsbygden. De har varit framme i politiken i årtal och de kommer naturligtvis upp i landsbygdsprogrammet, men eventuella ytterligare anslag beror på statsfinanserna och de politiska beslutsfattarna. Anslagsökningarna är mindre i den förra kategorin, större i den senare. Å andra sidan har de förra den största strategiska och indirekta effekten.

Det fortsatta utvecklandet av landsbygden, överskridandet av de sannolika tidsgränserna och utvecklandet av mekanismen som nämns i förslagen betyder ELMA-pengar (= finansieringen av det nationella regionala landsbygdsprogrammet), förslag till lösning av förseningsproblemet, höjt statstöd för byalag, omvandling av tillfälliga tjänster på TE-centraler till ordinarie, startande av avtalsbaserad verksamhet, införande av stöd för integrerade tjänster och ökad projektfinansiering för att skapa projekt för nätverksbyggande och kompetenskoncentration. Helhetsprogrammet föreslår sammanlagt 2,2 miljoner euro nya medel för dessa för år 2005 och 46 miljoner euro till slutet av år 2008 (största andelen utgörs av ELMA-finansieringen).

Det är omöjligt att säga exakt vilka ekonomiska verkningar förslagen i den andra kategorin kommer att ha. De är emellertid klart större än de verkningar som förslagen i den första kategorin har på statsfinanserna. Många förslag och de ekonomiskt sett största verkningarna har att göra med vägnätet och rörligheten.

Förslag	Periodens 2005-2008 inverkan på statsekonomin, utgifterna ökar eller inkomsterna minskar
Fortsättning av ALMA-programmet med det nationella ELMA-programmet	35 miljoner euro under åren 2006 och 2007
Minskning av de olägenheter som fördröjningen av den kommande EU-programperioden orsakar	För utbildningen reserveras 1 miljon euro
Ökning av basväghållningens anslag. I förslaget ingår t.ex. höjning av privatvägbidragen	Enligt kanalministerarbetsgruppens förslag 45 miljoner euro, i vilket ingår höjandet av privatvägbidragen från 11,1 miljoner euro till 16 miljoner euro och senare, steg för steg, till 30 miljoner euro
Ökning av kollektivtrafikens statsfinansiering	Även en liten ökning förbättrar situationen när resor samtidigt kombineras
Med undantag av självkostnadsandelen skall kostnader för arbetsresor kunna avdras som arbetskostnader i statsbeskattningen	I någon mån
Lättnader i bränslebeskattning för dem som bor i glest bebyggda områden i glesbygdskommuner	I någon mån
Höjandet av statsunderstödet för byverksamheten till 200 000 euro per år	Förslagets statsekonomiska verkan är liten. Under åren 2005–2007 innebär den en ökning av 600 000 euro jämfört med årets 2004 nivå
Sammanlagt 50 miljoner euro per år för att finansiera verksamhetsgruppsarbete (EU, staten, kommuner) under verksamhetsperioden 2007 - 2013	Förslaget förutsätter en finansieringsnivå som är litet högre än för närvarande, men inte nya pengar, ty förslaget ryms inom ramarna för de regionala delarna i den kommande periodens EU:s landsbygdsprogram
Beredskap för finansiering av POMO+ -verksamhetsgruppernas övergångsperiod	2,5 miljoner euro för år 2007

Förslag	Periodens 2005-2008 inverkan på statsekonomin, utgifterna ökar eller inkomsterna minskar
Förnyandet av kommunernas statsandels- och finansieringssystem	I någon mån
Omvandling av tjänsterna inom landsbygdens utvecklingsarbete till ordinarie. Anordning av handledning på TE-centralerna	Behovet av medel ökar inte, men deras källa byts ut, så att de inte längre finansieras med det tekniska stödet för EU-programmen utan från budgeten, vilket ur många synvinklar är en bättre lösning än den nuvarande situationen
Utvecklandet av jordbrukets verksamhetsbetingelser med en nationell skattepolitik	I någon mån
Stödandet av användningen av torv med skattepolitiska medel	Saken är under behandling, verkningar i någon mån
Startandet av avtalsbaserad verksamhet	Beredning till slutet av år 2006; verksamheten kan påbörjas med existerande medel, men för helt nya uppgifter behövs nya medel, som nog senare sparar statens medel på andra punkter. Uppskattningen för år 2007 är 5 miljoner euro (verksamheten inte ännu i sin fulla omfattning)
Återbäring av väglagens mervärdesskatt	Statsinkomsterna minskar med 17 miljoner euro
Utvidgning av hushållsavdraget	Ringa
Justering av servicebranschens mervärdesskattesats	I någon mån
Från stödet av bybutiker till stödet av integrerade tjänster	Till nuvarande 2 miljoner euro en ökning på 2 miljoner, dvs. årligen 4 miljoner euro, dvs. under perioden 2005–2008 en ökning på sammanlagt 6 miljoner euro
Ökning av anslaget för nationella projekt	Från 3,3 miljoner euro till 6,0 miljoner euro så att avtal om omfattande gemensamma projekt ingås med flera förvaltningsområden. Innebär inte att ramarna borde höjas eller att det behövs mera pengar.

Genomfö...

GENOMFÖRANDE AV HELHETSPROGRAMMET

Några strategiska synpunkter har indirekt påverkat förslagen i det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Sådana är bland annat jämlikheten mellan samhällsliga utvecklingsmedel och företagsstöd samt strävan att samla resurser och främja växelverkan mellan landsbygd och stad. Helhetsprogrammets innehåll och struktur följer strategierna. Det finns dock skäl att bedöma om en strategi gynnar landsbygden eller om det endast är frågan om en enskild organisations eller näringsgrens intressen där landsbygden än en gång endast är en ram eller till och med förlorare. För sektorernas skull behövs sådana strategier även i framtiden, men de hör inte hemma i landsbygdspolitikens kärna.

De viktigaste strategierna

När de olika landsbygdsområdenas olikhet framhävs i utvecklandet av de landsbygdspolitiska strategierna och *landsbygdens tredelning* betonas, är syftet att hitta lämpliga utvecklingsåtgärder för varje regiontyp. Målet är emellertid inte lätt, eftersom de flesta åtgärder behövs i landsbygdsområden av alla typer, och regionerna själva identifierar sig ogärna som avlägsna glesbygder och de betonar inte gärna endast sådana åtgärder som är kännetecknande för denna regiontyp även om de uppenbart hör till denna regiontyp.

Kommunens ställning och roll sätts på prov på många sätt. Det praktiska utförandet håller på att allt mera flyttas till regionnivå, en del även till bynivå. Ändringarna påverkar organisationen av kommunens uppgifter. Däremot minskar de inte kommunens betydelse, om kommunen hittar sin roll bland de andra aktörerna.

I Finland har man *utvecklat det landsbygdspolitiska systemet*. Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppens arbete har stärkts, det finns fungerande samarbetsformer på by- och regionnivå. Däremot bör praktiska åtgärder och beredning av landsbygdspolitiken på landskapsnivå ökas.

Alla näringar är likvärdiga. När den landsbygdspolitiska strategin framhäver att näringsbasen bör göras mångsidigare, innebär detta att *uppmärksamhet bör fästas vid expanderande näringsgrenar*. Det är därför som till exempel nya former av välfärdstjänster, arbetsplatser inom kulturen, utveckling av turismen och målmedveten ökning av distansarbete betonas i landsbygdspolitiken. Viktigare än näringsgrenens storlek idag är det som den kan ge i framtiden.

Från en landsbygd med endast ett par landsbygdsnäringar har man övergått till *en landsbygd med allt flera näringar och en landsbygd för boende*. Det är uppenbart att nya invånare betyder mera för landsbygdens livskraft än den starkaste näringspolitiken.

Det är också mycket viktigt att *samhället förhåller sig opartiskt till företag* oberoende av deras kopplingar till lantbruket och oberoende av kundens arbetslöshet eller företagsverksamhetens tillväxtorientering. När de ovannämnda kriterierna tillämpas inom olika förvaltningsområden, finns det mycket affärsverksamhet som blivit lidande: en person som försöker etablera sig i en ny servicebransch och göra verksamheten på sin lantgård mångsidigare kan få offentligt stöd för sitt nya företagande, medan en granne som vill

komma in i samma bransch inte får det trots att gården inte garanterar framgång i den nya branschen.

I landsbygdspolitiken är skogarna en produktionsfaktor och en inkomstkälla för dem som bor på landsbygden. Därför är träproduktsbranschen och utvinning av energi från trä viktiga utvecklingssektorer. Ur landsbygdspolitikens synvinkel är skogarna en stor möjlighet som tillsvidare har utnyttjats endast i ringa grad. Mera trä av hög kvalitet borde förädlas vidare både regionalt och lokalt.

Program- och projektarbetet fortsätter under EU-perioden 2007–2013. De stora skillnaderna mellan olika områden i Finland förutsätter att regionutvecklingsmedlen bibehålls på dagens nivå. Om EU-finansieringen minskar, måste den nationella finansieringen ökas i motsvarande mån. Idag är Finland ett förhållandevis rikt land i det utvidgade Europa. Samtidigt har det blivit allt klarare att det är ett perifert land som ligger långt från europeiska centra. Om Finland vill nå framgång måste det därför fästa uppmärksamhet vid en balanserad regional utveckling.

Statsrådet besluter, ministerarbetsgruppen styr och YTR bistår

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet är en sammanställning av många olika saker. Därför är också **genomförandet av programmet en process som består av flera olika delar:**

- statsrådet godkänner det landsbygdspolitiska specialprogrammet
- specialprogrammets och helhetsprogrammets framskridande behandlas då och då i ministerutskottet för förvaltning och regionutveckling eller i den landsbygdspolitiska ministergruppen och i riksdagens landsbygdsnätverk
- för varje förslag anger YTR en ansvarig, en organisation, en temagrupp eller en person
- YTR tar ställning till programmets genomförande i en genomförandepromemoria som utarbetas två gånger om året
- temagrupperna och YTR:s samarbetsnätverk ansvarar för att förslag i deras områden förs vidare
- statsrådets kansli och YTR följer upp programmets effektivitet med valda indikatorer
- det landsbygdspolitiska systemet inklusive helhetsprogrammet utvärderas en gång under regeringsperioden
- genomförande av förslagen påskyndas med förhandlingar
- projektfinansiering inriktas på de undersökningar och nätverksprojekt med vilka helhetsprogrammet genomförs
- JSM och YTR:s informationsarbetsgrupp anordnar informationsmöten, utbildningar och seminarier om helhetsprogrammet/specialprogrammet
- YTR:s sekretariat producerar en artikelserie om programmen
- helhetsprogrammet erbjuds förläggare som lärobok
- sammandrag på finska, svenska, engelska och franska samt webbsidor på tyska och ryska

Statsrådets beslut om specialprogrammet ger landsbygdspolitiken det nödvändiga politiska stödet. Den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen ansvarar för de åtgärder som behövs för att genomföra programmet. Arbetet i tema- och arbetsgrupper och finansieringen av nationella projekt har varit en väsentlig del i genomförandet av helhetsprogrammen. Så här skall det vara också i fortsättningen. Temagrupperna måste å ena sidan samarbeta och stärka den regionala verksamheten inom sitt tema och å andra sidan modigare föra förhandlingar och producera information om problem inom sitt eget område både genom YTR och direkt. En knäckfråga för nationella projekt är förbättrandet av möjligheterna att finansiera stora nätverksprojekt. För ett par år sedan fanns inga sådana projekt. Nu har de nödvändiga grundarbetena såsom byggandet av temagrupper blivit utförda och det finns färdigheter, men medlen räcker inte till.

Regional- och centralförvaltningens gemensamma verksamhetslinjer

Det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet koncentrerar sig på de regionala verkningarna av centralförvaltningens beslut, medan landskapsprogrammet lyfter fram de viktigaste linjerna och åtgärderna i landskapets utveckling. Helhetsprogrammet utgör eldstödet för landskapets utvecklingsarbete. Det bästa resultatet uppnås då helhetsprogrammets och landskapsprogrammets strategier och praxis möts. Resultatet påverkas av de regionala skillnaderna. **Det finns många viktiga gemensamma linjedragningar och åtgärdshelheter, bl.a.:**

- en gemensam syn på förhållandet mellan landskapsprogrammet och helhetsprogrammet
- landsbygden måste synas i landskapsprogrammen
- landskapen behöver ett organ som ansvarar för landsbygdspolitiken och bereder saker
- användning av regionernas fyrdelning och landsbygdens tredelning
- en gemensam syn på byalagens och utvecklingsföreningarnas roll
- ett tätt nätverk av kompetenscentraler och kompetenskoner
- genuin stads- och landsbygdspolitik både på nationell nivå och på landskapsnivå
- samarbete mellan nationella och regionala temagrupper eller motsvarande
- landsbygden som boendemiljö och livsmiljö
- expanderande branscher – enhetlig syn på möjligheter

De ovannämnda uppgifterna är viktiga i alla sammanhang, även om de inte har samma vikt. Å andra sidan kräver framgången i dem allt starkare utvecklingsarbete på lokalnivå. Detta bör tas i beaktande såväl i nationellt och lokalt utvecklande som i anvisande av medel.

När det sker framsteg, stärks landskapets landsbygdspolitik och resultaten blir bättre. I landsbygdspolitiken möts det lokala, det regionala, det nationella och det internationella. Ingen nivå kan ersätta en annan. Därför bör man se till att alla nivåerna fungerar. Ju mera det finns gemensamma linjedragningar och medvetet utvecklingsarbete mot samma mål, desto bättre blir resultaten.

Beredning

BILAGA

Beredningsprocessen för helhetsprogrammet

Regionala förhandlingar

I regeringsprogrammet för statsminister Matti Vanhanens regering ingår uppdateringen av det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Enligt sitt uppdrag började den landsbygdspolitiska samarbetsgruppen bereda det fjärde helhetsprogrammet våren 2003. I enlighet med andan i den nya lagen om regional utveckling anordnades det en landsbygdspolitisk seminariedag för alla landskap. Syftet med den var att öka å ena sidan landskapsprogramarbetets och å andra sidan beredningsprocessens för det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet medvetenhet om varandra samt främja deras dialog och komma överens om behövliga nätverksåtgärder. Förhandlingsrundan var nyttig för båda parterna och främjade växelverkan oavsett i vilket skede av landskapsprogram- eller helhetsprogramsprocessen det gjordes.

Regionrundan startades 16.5.2003 i Egentliga Finland och avslutades i Kymmenedalen 8.9.2003. Sammanlagt 16 möten anordnades. Över dessa förhandlingar utarbetades promemorior tillsammans med landskapen. Promemoriorna sändes till ett stort antal mottagare i regionerna. Promemoriorna analyserades och på basis av dem sammanställdes rapporten *Maaseutupolitiikan ja maakuntaohjelmatyön yhteensovittaminen (Att sammanjämka landsbygdspolitik och landskapsprogramarbete, YTR10/2003)*. Förhandlingspromemoriorna utnyttjades ytterligare genom att analysera landskapsprogrammen ur landsbygdspolitikens synvinkel. Dessutom behandlades de teman som landskapen föreslog att skulle upptas i det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet och samtidigt lyftes fram saker som behövde utveckling och vidarebehandling.

Ännu innan helhetsprogrammet blev färdigt, i maj 2004, hölls regionala seminarier i Kemi, Pieksänmaa och Tammerfors, då regionerna kunde bekanta sig med utkastet för helhetsprogrammet och kommentera det. Dessa kommentarer togs i beaktande vid finslipningen av programmet.

Strategigruppen

I september 2003 tillsatte YTR en strategigrupp för att utveckla strategin för helhetsprogrammet. Till gruppen utsågs de för tillfället tjänsteutövande landsbygdspolitiska professorerna under ledning av *Hilkka Vihinen*. Gruppen bestod av professorerna *Hannu Katajamäki*, *Kari Ilmonen* och *Kari Vesala* samt professor *Heikki Eskelinen* och docent *Eero Uusitalo*. Strategigruppen skrev ett preliminärt förslag till programmets strategiska del. Gruppen sammanträdde sex gånger.

Koordinationsgruppen

Hösten 2003 tillsattes en koordinationsgrupp för att bereda helhetsprogrammet. Till gruppens utförande utsågs generalsekretären, landsbygdsrådet *Eero Uusitalo*. Tyngdpunkten i gruppens arbete låg på våren 2004 och gruppen sammanträdde sex gånger. Till medlemmar kallade YTR följande personer:

Förbundssekreterare *Lauri Ainasto*, Trä- och specialbranschernas förbund
 Chefen för småkommunsärenden *Markku Fagerlund*, Finlands Kommunförbund
 Utvecklingschef *Hannu Heikkilä*, Landsbygdscentralernas förbund
 Överdirektör *Matti Heikkilä*, STAKES
 Specialmedarbetare *Jari Heiniluoma*, jord- och skogsbruksministeriet
 Överinspektör *Rainer Lahti*, miljöministeriet
 Regionutvecklingsdirektör *Kaisa-Leena Lintilä*, inrikesministeriet
 Sektionschef *Ilpo Mattila*, Centralförbundet för lant- och skogsbruksproducenter
 Undervisningsrådet *Seppo Niinivaara*, undervisningsministeriet
 Lantbruksöverinspektör *Jarmo Salonen*, jord- och skogsbruksministeriet
 Professor *Pirjo Siiskonen*, Landsbygdsens forsknings- och utbildningsinstitut vid Helsingfors universitet
 Forskningschef *Ritva Toivonen*, Pellervo ekonomiska forskningsinstitut
 Vägdirektör *Matti Tuiremo*, Savolax-Karelens vägdistrikt
 Specialforskare *Tatu Tuominen*, trafik- och kommunikationsministeriet
 Överarkitekt *Aulis Tynkkynen*, miljöministeriet
 Direktör *Eila Valtanen*, Kajanalands skogscentral
 Professor *Hilkka Vihinen*, Lantbruksekonomiska forskningsanstalten
 Konsultativa tjänstemannen *Riitta Viren*, trafik- och kommunikationsministeriet
 Överinspektör *Jussi Yli-Lahti*, handels- och industriministeriet

Sekreterare för den skiftesrika beredningen av helhetsprogrammet var planerare *Marijatta Koskinen* (JSM), planeringschef *Jukka Mäkitalo* (HIM), biträdande generalsekreterare, överinspektör *Risto Matti Niemi* (JSM), konsultativa tjänstemannen *Jarmo Palm* (AM) och planerare *Laura Perheentupa* (IM).

Koordinationsgruppens uppgifter:

- Sammanställde och koncentrerade de material som strategigruppen, temagrupperna och motsvarande hade producerat.
- Analyserade och tog i beaktande landskapsprogrammen och ministeriernas strategier för regional utveckling.
- Utnyttjade sammandraget av landskapsrundan och förhandlingarna. Förhandlingar fördes med över 30 parter.
- Utarbetade texter om sådana teman som andra inte hade behandlat.

Ministerarbetsgruppen

En politisk ledningsgrupp tillsattes för att styra beredningen av landsbygdsprogrammet, eftersom de politiska utstakningarna i programmet utgör ett av de specialprogram som skall godkännas av statsrådet. Den politiska ledningsgruppen var en s.k. kanalgrupp till vilken hörde trafik- och kommunikationsminister *Leena Luhtanen* (TKM), region- och kommunminister *Hannes Manninen* (IM), jord- och skogsbruksminister *Juha Korkeaoja*

(JSM), miljöminister *Jan Erik Enestam* (MM) och inrikesminister *Kari Rajamäki*. När gruppen behandlade det landsbygdspolitiska helhets- eller specialprogrammet eller lantbruksredogörelsen var jord- och skogsminister *Juha Korkeaoja* (JSM) ordförande. Under beredningen sammanträdde ministergruppen sex gånger för att behandla landsbygdsprogrammen.

Temagruppernas förslag om sina egna teman

I september 2003 bads YTR:s temagrupper, föreningen *Maaseudun Uusi Aika*, delegationen för skärgårdsärenden, *Byverksamhet i Finland rf*, *SYTY*, och den av arbetsministeriet tillsatta samarbetsgruppen för arbete skriva sakkunnigtexter om situationen på sitt eget område och göra konkreta förslag för att ärendet skulle gå framåt. Förslagen behandlades preliminärt i koordinationsgruppens möte 25.2.2004. På basis av responsen specificerade temagrupperna sina texter. I detta sammanhang utvärderade temagrupperna hur bra deras "egna förslag" i det föregående helhetsprogrammet hade blivit genomförda enligt situationen den 30.4.2004.

Förhandlingarna med ministerier, intresseorganisationer och sakkunnigorganisationer

Kallelser till förhandlingar skickades till de olika förvaltningsområdena, partierna och intresse- och sakkunnigorganisationerna i december 2003. Kallelsen togs emot av IM:s av-

delning för utveckling av regioner och förvaltning, IM:s kommunavdelning, UVM, JSM:s jordbruksavdelning, JSM:s avdelning för landsbygd- och naturtillgångar, JSM:s avdelning för livsmedel och hälsa, JSM:s fiske- och viltavdelning, JSM:s skogsavdelning, HIM, SHM, AM, MM, UVM, Stakes, Finlands Kommunförbund, Kyrkostyrelsen, MTK och SLC, Suomen Yrittäjät, Sitra, FFC, FTFC, Landsbygdscentralernas förbund och Svenska Lantbruks-sällskapens Förbund, Maa- ja Kotitalousnaisten Keskus, Skogsbrukets utvecklingscentral Tapio, Suomen 4H-liitto och Finlands Svenska 4H, Nationella Samlingspartiet, Svenska Folkpartiet, Suomen Keskusta och Gröna förbundet.

I samband med kallelsen sändes En landsbygd för människor - viljans landsbygdspolitik. Sammandrag. (YTR:s publikation 9/2000), statsrådets landsbygdspolitiska principbeslut och genomförandepromemorian för helhetsprogrammet En landsbygd för människor (situationen 30.10.2003) och YTR:s broschyr. I förhandlingarna delades dessutom ut Maaseutupolitiikan ja maakuntaohjelmatyön yhteensovittaminen (YTR 10/2003), Maaseudun uudet työt. Suomalainen maaseutusopimus keskusteluun (YTR:s publikation 7/2003) och några andra publikationer av YTR beroende av mottagaren. Förhandlingarnas agenda förbereddes på förhand med mottagaren. På agendan hade också tagits sådana förslag i helhetsprogrammet En landsbygd för människor som de inbjudna själva hade ansvarat för. Det nuvarande skedet för dessa åtgärder kom fram i genomförandepromemorian som uppdaterades i diskussionerna.

Kallelsen till förhandlingar mottogs vanligen av kanslichefen, generaldirektören, avdelningschefen, partisekreteraren eller motsvarande och på basis av agendan bestämde mottagaren de personer som han eller hon bad med i förhandlingarna. Kallelsen skickades även till de personer inom varje sektor som var YTR:s medlemmar eller sekreterare. Vid YTR:s sekretariatmöten informerades om tidpunkterna för förhandlingarna. I detta sammanhang kom deltagarna överens om, vilka medlemmar av sekretariatet som skulle delta i vilka förhandlingar. I förhandlingarna diskuterades ärenden som den inkallade parten tyckte var viktiga för utvecklandet av landsbygden, men för vilka det inte ännu hade lagts ner tillräckligt med arbete. Dessutom utreddes, vilka olika arbetsformer eller projekt som var på gång, för att ta i beaktande regionala skillnader eller avskaffa dem. Även deras sakkunskap inom sitt eget område var till nytta vid utarbetandet av helhetsprogrammet. En del av förhandlingsparterna utarbetade förslag till programmet och motiveringar för dem.

Av förhandlingspromemoriorna - som kontrollerats av parterna - togs upp ärenden i det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet. Förhandlingarna fungerade som en informationskälla åt båda hållen och deltagarna var nöjda. Vid samma tillfälle kom man överens om vidare åtgärder med vissa förhandlingsparter. När helhetsprogrammets båda versioner blir klara, skickas de ut på remiss, vilket leder till en ny förhandlingsomgång om de förslag som berör parterna i fråga och om ställningstagandena till förslagen.

YVA, SUVA och AVA

Om det landsbygdspolitiska helhetsprogrammet gjordes en miljökonsekvensbedömning och en könskonsekvensbedömning. Temagrupperna och andra som utarbetat förslagen avgör vid varje åtgärd som de föreslagit om de anser att den har ovannämnda konsekvenser. Däremot gjordes ingen separat bedömning av regionala konsekvenser,

eftersom den var inbyggd i hela processen och speciellt i bedömning av förslagen enligt regiontyperna.

I planeringsskedet hölls en småskalig diskussion i MM mellan miljökonsekvensexperter och helhetsprogrammets beredare. Medlemmarna i den ovannämnda gruppen var kontaktpersoner i YVA-processen och de följde upp och styrde YVA:s och SUVA:s framåtskridande i helhetsprogrammet. Som kontaktpersoner mot temagrupperna och strategi- och koordinationsgruppen var överinspektör *Sanna-Liisa Taivalmaa*, JSM (YVA) och projektchef *Annamari Asikainen* IM (SUVA). Kontaktpersoner i koordinationsgruppen var överinspektör *Rainer Lahti*, överarkitekt *Aulis Tynkkynen* MM (YVA) och planerare *Laura Perheentupa*, IM (SUVA).

LANDSBYGDSPOLITIKENS
SAMARBETSGRUPP
i Finland

Beställningar och mera information

Inrikesministeriet
Landsbygdspolitikens samarbetsgrupp
Tfn (09) 160 44592
Fax (09) 160 42306

Internet: www.maaseutupolitiikka.fi